

המשרד לביטחון פנים - משטרת ישראל

טיפול המשטרה בעבירות רכוש

יותר מ-40% מהתיקים הפליליים שפתחה המשטרה בשנים 2015 - 2017 הם תיקי עבירות רכוש

תקציר

רקע כללי

המשרד לביטחון הפנים (להלן - המשרד לבט"פ) ממונה על אכיפת החוק, שמירת הסדר הציבורי וביטחון הפנים במדינה באמצעות משטרת ישראל (להלן - המשטרה). תפקידי המשטרה נקבעו בפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971, ולפיה תעסוק המשטרה במניעת עבירות ובגילוי, בתפיסת עבריינים ובהבאתם לדין, בהבטחת הגנתם של אסירים, בקיום הסדר הציבורי ובביטחון הנפש והרכוש.

עבירות הרכוש מסווגות על ידי המשטרה והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - הלמ"ס) לכמה קטגוריות: (1) פריצות לבתים ולבתי עסק, גניבה מתוך רכב וגניבת רכב (להלן - עבירות פע"ר), עבירות שלדעת המשטרה הן עבירות הרכוש המשפיעות ביותר על תחושת הביטחון האישי של האזרח; (2) גניבת אופניים, חלקי רכב, טלפונים סלולריים, ארנקים, וחפצים אחרים (להלן - עבירות גניבה); (3) החזקת רכוש גנוב, קבלת רכוש גנוב וסחר בו, הצתה, כייסות, שוד וכד' (להלן - עבירות רכוש אחרות).

מנתוני המשטרה עולה כי יותר מ-40% מהתיקים הפליליים שפתחה המשטרה בשנים 2015 - 2017 הם תיקי עבירות רכוש. בשנת 2015 פתחה המשטרה כ-341 אלף תיקי חקירה ובכל אחת מהשנים 2016 ו-2017 כ-330 אלף תיקים. בשנת 2015 אמד המשרד לבט"פ את הנזק הכלכלי שנגרם למשק כתוצאה מעבירות רכוש בכארבעה מיליארד שקלים.

פעולות הביקורת

בחודשים אפריל - ספטמבר 2018 בדק משרד מבקר המדינה את טיפול המשטרה בעבירות רכוש. הבדיקה התמקדה בין היתר בנושאים אלה: היקף תופעת עבירות הרכוש ושיעור הדיווח עליהן למשטרה; הפעילות הרגולטורית של המשרד לבט"פ בתחום זה; טיפול המשטרה בתיקי החקירה של עבירות רכוש ומיציאת החקירות. הבדיקה נעשתה במשרד לבט"פ, במשטרה - באגף החקירות והמודיעין (להלן - אח"ם), באגף השיטור ובתחנות המשטרה בחיפה, בלב תל אביב, במרחב איילון, בראשון לציון ובבאר שבע.

הליקויים העיקריים

בחינת ממצאי סקר ביטחון אישי

הממצאים של סקרי ביטחון אישי שמבצעת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בהזמנת המשרד לבט"פ מלמדים כי בשנים האחרונות מסתמנת מגמה לפיה חלה ירידה בהיקף עבירות הרכוש, ואולם נמצא כי בד בבד עם מגמה זו קיימת תופעה נוספת - מרבית מנפגעי עבירות הרכוש כלל אינם מדווחים למשטרה על ביצוע עבירות הרכוש; כמו כן, רבים מאלו שכן דיווחו על כך למשטרה אינם שבעי רצון מטיפול המשטרה. בשני תחומים אלו - שיעורי הדיווח ורמת שביעות הרצון - לא חל שיפור ממשי בשנים האחרונות.

נמצא כי המשטרה לא דנה בממצאי סקרי הביטחון האישי ולא ניתחה את ממצאיהם. דיון וניתוח הנתונים הסטטיסטיים נדרש שכן לא ניתן על סמך מכלול הנתונים - הירידה בהיקף עבירות הרכוש למול העדר הדיווח של נפגעי העבירות - לקבל תמונה ברורה על היקף העבירות ועל יעילות פעולות המשטרה בתחום זה. כמו כן, המשטרה לא בדקה את הפערים שבין ממצאים אלו לבין ממצאים העולים מסקרים שביצעה בעצמה. גם המשרד לבט"פ שהזמין את סקר הביטחון האישי כדי שממצאיו ישמשו כלי תכנוני מרכזי לקביעת מדיניותו, לא דן עם המשטרה בממצאיו.

הטיפול המשטרתי בעבירות רכוש

מיגור הפשע מושג בין היתר על ידי חיזוק ההרתעה והגדלת סיכויי ההיתפסות של העבריין. מהנתונים עולה כי הרוב המוחלט של התיקים נסגר. במרבית החקירות של עבירות הרכוש המשטרה אינה מצליחה לבסס ראיות שיביאו לידי הגשת כתב אישום. רק באחד מכל 15 תיקי חקירה (6.5%) מוגש כתב אישום. מכאן שלמעשה המשטרה אינה משיגה הרתעה שתביא לצמצום המקרים של עבירה על החוק ופגיעה באזרח.

מרבית תיקי החקירות של עבירות רכוש נסגרים בעילת עבריין לא נודע (להלן - על"ן) בתוך שבוע ימים מיום פתיחתם - כשליש מהם נסגרים בתוך יומיים בלבד. מדובר בתוצאה המחייבת פעולות הערכה ותיקון ממשיות שיבטיחו מיצוי של כל מערכי החקירה העומדים לרשות המשטרה.

מיצוי החקירות של עבירות רכוש

משרד מבקר המדינה ערך בדיקה אקראית לבחינת טיפול המשטרה בתיקי חקירות בשל עבירות רכוש (להלן - הבדיקה). הבדיקה נערכה בחמש תחנות משטרה (לב תל אביב ומרחב איילון במחוז תל אביב, בתחנת חיפה במחוז

מיגור הפשע מושג
בין היתר על ידי
חיזוק ההרתעה
והגדלת סיכויי
ההיתפסות של
העבריין. מהנתונים
עולה כי הרוב
המוחלט של
התיקים נסגר

חוף, בתחנת ראשון לציון במחוז מרכז ובתחנת באר שבע במחוז הדרומי) וכללה 149 תיקי חקירה שנסגרו בעילת על"ן. להלן הממצאים:

1. למרות המשקל הרב של עבירות הרכוש מכלל העבירות, לא קבעה המשטרה נהלים ופקודות בנוגע לאופן הטיפול הנדרש בעבירות הרכוש השונות לרבות קריטריונים ותבחינים להפעלת אמצעי החקירה הקיימים במשטרה בתיקים אלה.
 2. המשטרה לא הקפידה לתעד בתיק החקירה הממוחשב את המאפיינים הייחודיים של רכוש גנוב, הדבר מצמצם את יכולתה לזהותו מבין כל פריטי הרכוש שתפסה, לאתר את בעליו החוקיים ולקשור חשוד לעבירת הגניבה.
 3. המשטרה סגרה תיקי חקירה בעילת על"ן בלי שפעלה לאתר ראיות דיגיטליות ויזואליות ולבדוק אותם באמצעים טכנולוגיים שברשותה.
 4. המשטרה סגרה בעילת על"ן תיקים של גניבת טלפונים סלולריים בלי שפעלה לקבל נתוני תקשורת כדי לאתרם וכדי להשיג ראיות נגד העבריינים.
 5. בתיקי חקירה שנפתחו בשל גניבת כרטיסי אשראי לא גבתה המשטרה מהמתלונן את פרטי הכרטיס ולא בדקה אם נעשה בו שימוש.
 6. המשטרה אינה ממצה את כל שלבי החקירה הפורנזית לפני שהיא סוגרת תיקי חקירת עבירות רכוש בעילת על"ן, ואף אין ביכולה לתת מענה לכל הבדיקות הפורנזיות הנדרשות בתיקי החקירה האלו.
- מנתוני המשטרה עולה כי קיימת אי-התאמה בין ההיקף המצומצם של הידיעות המודיעיניות הקשורות בעבירות רכוש שנאספות בידי מערך המודיעין, ובין מספרם הרב של תיקי החקירות בשל עבירות אלה מכלל התיקים שבטיפול המשטרה.
- לפי נתוני המשטרה, סיירי המשטרה איחרו להגיע לכ-28% מהאירועים הקשורים בעבירות רכוש. איחור בהגעה לזירה עלול לפגוע בסיכויים ללכידת העבריין.
- אגף חקירות ומודיעין לא קיים דיון מעמיק בהמלצותיה של מחלקת מחקר מודיעין שישומן מצריך שיתוף פעולה עם גורמי חוץ, שהיה עשוי לסייע לו לצמצם את אירועי עבריינות הרכוש.

ההמלצות העיקריות

על המשרד לבט"פ והמשטרה לבחון ולנתח את ממצאיו של סקר הביטחון האישי ואת המסקנות העולות מהם ולפעול הן להגדלת שיעורי הדיווח על עבירות והן לשיפור בדרכי הטיפול בעבירות המדווחות. פעולות כאלו יסייעו בהגברת אמון הציבור ביכולתה של המשטרה לטפל בתחום זה.

תמונת המצב העולה מנתוני המשטרה מעידה כי מרבית התיקים נסגרו בתוך פרק זמן קצר בעילת על"ן. אף אם מאפייני העבירות הללו מקשים לעיתים על

 דוח זה מלמד כי

 יכולתה של

 המשטרה לפענח

 עבירות רכוש

 מוגבלת, וכי היא

 אינה ממצה את כל

 הכלים העומדים

 לרשותה

מיצוי החקירה, הרי שמדובר בתוצאה המחייבת פעולות הערכה ותיקון ממשיות שיבטיחו מיצוי של כל מערכי החקירה העומדים לרשות המשטרה.

על המשטרה לגבש בנהלים ובפקודות את אופן הטיפול בחקירות של עבירות הרכוש.

לפני שהמשטרה סוגרת תיק של חקירת עבירת רכוש בעילת על"ן עליה למצות את השימוש בכלים ובאמצעים הטכנולוגיים העומדים לרשותה; למצות את החקירה בתיקים שבהם מעורב טלפון סלולרי ולהחזירו לבעליו; להפעיל את סמכותה לקבלת מידע מחברות האשראי על השימוש בכרטיסים הגנובים ולהקפיד למקסם את יכולתה הפורמלית.

על המשטרה לבחון את הדרכים שיאפשרו לה להגדיל את היקף החשיפה המודיעינית הקשורה לעבירות הרכוש, כדי לשפר את סיכוייה למצות את החקירה ולהביא את העבריינים לדין.

על המשטרה להמשיך לפעול לכך שסיירי המשטרה יגיעו לאירועים בתוך זמן ההגעה המרבי שקבעה.

על המשטרה לבחון את ההמלצות שהעלתה מחלקת מחקר מודיעין בסקירותיה ואת יישומן.

סיכום

עבריינות רכוש היא אחד הגורמים העיקריים לפגיעה בביטחון האישי. ממצאי הביקורת מעלים כי המשטרה אינה נותנת מענה הולם לטיפול בעבירות אלה ואינה מצליחה ליצור הרתעה כלפי העבריינים. כשליש מתיקי החקירות של עבירות הרכוש שמנהלת המשטרה נסגרים בתוך יום או יומיים ממועד הגשת התלונה בעילת עבריין לא נודע, והסיכוי שעבריין רכוש ייתפס בידי המשטרה ויוגש נגדו כתב אישום הוא נמוך. רבים מהאזרחים נפגעי עבירות הרכוש אינם מדווחים למשטרה, בין היתר בשל חוסר האמון שלהם ביכולתה לטפל בתלונתם.

תפקידה של המשטרה הוא לעסוק במניעת עבירות ובפענוח ובתפיסת עבריינים והבאתם לדין. לפיכך נודעת חשיבות למיצויים של כל אמצעי החקירה העומדים לרשותה. דוח זה מצביע על כך שיכולתה של המשטרה לפענח עבירות רכוש מוגבלת וכי היא אינה ממצה את כל הכלים העומדים לרשותה.

תחושת הביטחון האישי מושתתת במידה רבה על האופן שבו תופסים האזרחים את היכולת של המשטרה ורשויות המדינה לאכוף את החוק. המשטרה בתיאום עם המשרד לבט"פ נדרשת לבצע בחינה מערכתית של דרך הטיפול בעבירות רכוש, לגבש מתווה פעולה סדור וליישם אותו, כדי שיביא לידי שיפור ההרתעה והאכיפה ולהגברת אמון הציבור ביכולתה לטפל בעבירות אלה.

מבוא

בשנת 2015 אמד
המשרד לבט"פ את
הנזק הכלכלי שנגרם
למשק כתוצאה
מעבירות רכוש בכ-4
מיליארד שקלים,
שהם כ-20% מכלל
הנזק הכלכלי שנגרם
למשק מפשיעה

תחושת ביטחון אישי היא צורך אנושי בסיסי המותנה ביכולתה של חברה דמוקרטית לקדם ערכים של שלטון החוק והסדר הציבורי. זאת באמצעות פיתוח מנגנוני בקרה, פיקוח וענישה שתפקידם להגן על הביטחון האישי של כל פרט בקרבה ושל החברה כולה. אירועים של עבריינות המתבטאים בפגיעה באדם או ברכוש הם הגורמים העיקריים לתחושת היעדר הביטחון.

המשרד לביטחון הפנים (להלן - המשרד לבט"פ) ממונה על אכיפת החוק, שמירת הסדר הציבורי וביטחון הפנים במדינה באמצעות משטרת ישראל (להלן - המשטרה). חזון המשרד לבט"פ הוא - חיזוק תחושת הביטחון הפרטי והציבורי של תושבי המדינה, ויצירת חברה שהשמירה על החוק והסדר הציבורי וההימנעות מאלומות ועבריינות הם ערכי היסוד שלה. השר לבט"פ (להלן - השר) מתווה בשנים האחרונות יעדים לשיפור רמת הביטחון האישי של האזרחים ולחיזוק תחושת המוגנות שלהם.

תפקידי המשטרה נקבעו בפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן - פקודת המשטרה), ולפיה תעסוק המשטרה במניעת עבירות ובגילוי, בתפיסת עבריינים ובהבאתם לדין, בהבטחת הגנתם של אסירים, בקיום הסדר הציבורי ובביטחון הנפש והרכוש.

ייעודו של אגף החקירות והמודיעין במשטרה (להלן - אח"ם) הוא להוביל, להפעיל ולהנחות את כלל פעולות החקירות והמודיעין במשטרה, לתאם ביניהן ולפקח עליהן - תוך הובלת המדיניות וקביעת סדרי העדיפויות בהתמודדות עם הפשיעה. האגף מגבש את מדיניות החקירות והמודיעין במשטרה בנוגע לחשיפת עבירות, גילוי עבריינים, איסוף ראיות והבאת החשודים לדין. בין שאר תפקידיו עליו לפתח ולהפעיל אמצעי עזר מדעיים וטכנולוגים לצורך איסוף ראיות ומתן חוות דעת מקצועיות.

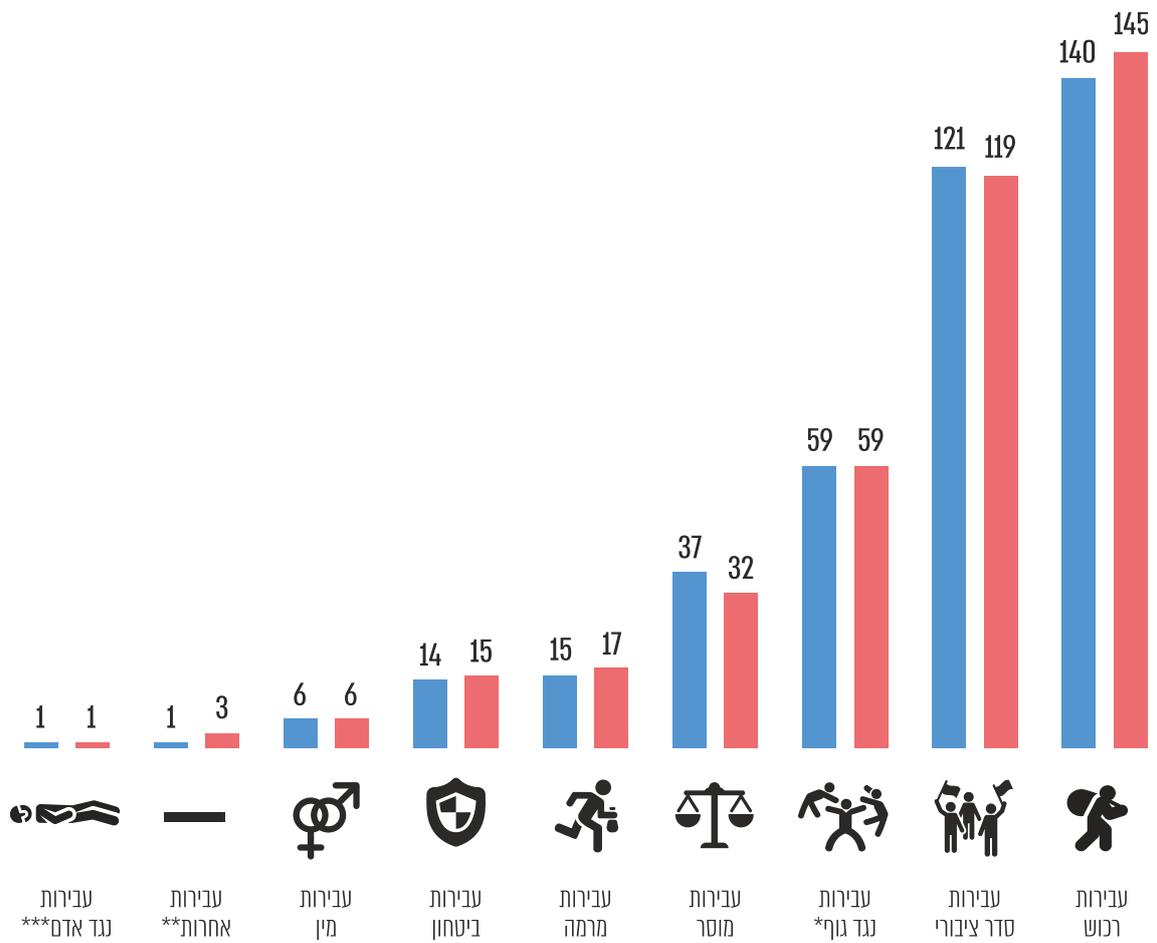
עבירות הרכוש מסווגות על ידי המשטרה והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - הלמ"ס) למספר קטגוריות: (1) פריצות לבתים ולבתי עסק, גניבה מתוך רכב וגניבת רכב (להלן - עבירות פע"ר) שלדעת המשטרה הן עבירות הרכוש המשפיעות ביותר על תחושת הביטחון האישי של האזרח; (2) גניבת אופניים, חלקי רכב, טלפונים סלולריים, ארנקים, וחפצים אחרים (להלן - עבירות גניבה); (3) החזקת רכוש גנוב, קבלת רכוש גנוב וסחר בו, הצתה, כייסות, שוד וכד' (להלן - עבירות רכוש אחרות).

כדי להמחיש את המחיר שמשלמת החברה הישראלית עקב תופעת הפשיעה עורך המשרד לבט"פ דוח על אומדן הנזק הכלכלי הנובע ממנה ובכללו עבירות רכוש. בשנת 2015 אמד המשרד את הנזק שנגרם למשק כתוצאה מעבירות רכוש בכארבעה מיליארד שקלים שהם כ-20% מכלל הנזק הכלכלי שנגרם למשק מפשיעה.

לפי השנתון הסטטיסטי של המשטרה לשנת 2017, בשנים האחרונות חלה ירידה במספר התיקים הפליליים שפותחת המשטרה ובכללם גם התיקים הכוללים עבירות רכוש, בשנים 2008 עד 2017 פחת מספר תיקי חקירת עבירות רכוש בכ-35%. בשנת 2015 פתחה המשטרה כ-341 אלף תיקי חקירה ובכל

אחת מהשנים 2016 ו-2017 כ-330 אלף תיקים. יותר מ-40% מהם תיקי חקירה הכוללים עבירות רכוש. להלן בתרשים 1 פילוח תיקי החקירה במשטרה לפי סוגי העבירות בין השנים 2015-2017, (אם בתיק חקירה כלולות מספר עבירות מסוגים שונים, התיק ייספר בכל קבוצת סוג בנפרד).

תרשים 1: תיקי החקירה, לפי סיווג העבירות במשטרה בשנים 2015 - 2017 (באלפי תיקים)

* עבירות אלימות שאינן המתה.
 ** בין היתר עבירות כלכליות, עבירות רישוי, עבירות מינהליות ושאר עבירות.
 *** עבירות רצח, הריגה וכו'.
 על פי נתוני השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל לשנת 2017 בעיבוד משרד מבקר המדינה.
 ממוצע 2015-2017 (2017)

פעולות הביקורת

בחדשים אפריל - ספטמבר 2018 בדק משרד מבקר המדינה את טיפול המשטרה בעבירות רכוש. הבדיקה התמקדה בין היתר בנושאים אלה: היקף תופעת עבירות הרכוש ושיעור הדיווח עליהן למשטרה; הפעילות הרגולטורית של המשרד לבט"פ בתחום זה; טיפול המשטרה בתיקי החקירה של עבירות רכוש ומיצוי החקירות. הבדיקה נעשתה במשרד לבט"פ, במשטרה - באח"ם, באגף השיטור ובתחנות המשטרה בחיפה, בלב תל אביב, במרחב איילון, בראשון לציון ובבאר שבע.

בחינת ממצאי סקר הביטחון האישי

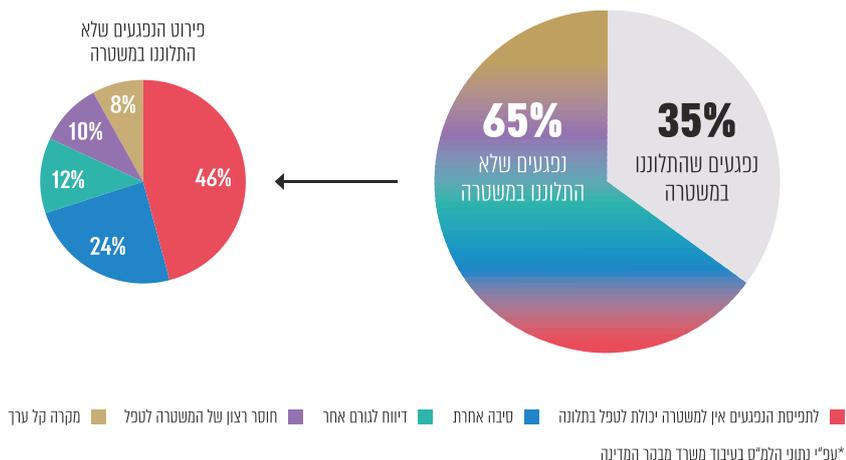
משנת 2014 הזמין המשרד לבט"פ בכל שנה מהלמ"ס מחקרים באמצעות סקרים שנתיים, במטרה להציג אומדן סטטיסטי בלתי מוטה של היפגעות אוכלוסיית ישראל מעבירות שונות ובכללן עבירות רכוש, המשרד הזמין ארבעה סקרים (להלן - סקרי הביטחון האישי). המחקרים נועדו לשמש כלי תכנוני מרכזי לקביעת מדיניות מבוססת נתונים במשרד לבט"פ, להפקת אומדן של תחושת הביטחון האישי של הציבור ושל היקף ההיפגעות של אוכלוסיית ישראל מעבירות רכוש, לרבות אילו שאינן מדווחות למשטרה. ממצאי סקר הביטחון האישי של הלמ"ס מועברים על ידי המשרד לבט"פ למשטרה ומשולבים בדיונים על תוכניות העבודה של המשרד על גופיו. סקר הביטחון האישי משנת 2016 (להלן - הסקר) חל על אוכלוסייה שמנתה באותו הזמן 5.38 מיליון בני 20 ויותר המשויכת לכ-2.56 מיליון משקי בית (להלן - אוכלוסיית הבוגרים).

1. **עבירות גניבה - שיעור הדיווח ורמת שביעות הרצון מטיפול בעבירות מדווחות:** בסקר עלה כי העבירה הנפוצה ביותר מכלל העבירות שנחקרו במהלך שנת 2016 הן עבירות הגניבה, הכוללת גניבת ארנק וטלפון נייד¹ - כ-235 אלף מקרב אוכלוסיית הבוגרים (4.4%) נפגעו ממנה. ממצאי הסקר מלמדים על הפחתת שיעור ההיפגעות של האוכלוסייה מעבירות גניבה בשנת 2016 בכ-10% לעומת שנת 2014 וכ-3% יחסית לשנת 2015. באוקטובר 2018, לאחר סיום עבודת הביקורת, פורסם סקר ביטחון האישי לשנת 2017, ולפיו בשנת 2016 שיעור ההיפגעות של האוכלוסייה מעבירות גניבה פחת ב-20% נוספים.

להלן בתרשים 2 התפלגות הבחירה של נפגעי עבירות גניבה מקרב אוכלוסיית הבוגרים בין לדיווח לאי לדיווח למשטרה, והסיבות לאי-הדיווח מקרב הנפגעים שלא התלוננו בשנת 2016, באחוזים.

65% מנפגעי עבירות
גניבה בשנת 2016 לא
דיווחו למשטרה על
הגניבה

תרשים 2: התפלגות הבחירה של נפגעי עבירות גניבה בוגרים - דיווח או אי דיווח למשטרה - והסיבות לאי-הדיווח בקרב הנפגעים שלא התלוננו בשנת 2016 (באחוזים)

מהתרשים עולה כי 65% מנפגעי עבירות הגניבה בשנת 2016 (כ-150 אלף) לא דיווחו למשטרה על הגניבה. מרביתם (כ-84 אלף) עקב תפיסתם כי אין למשטרה יכולת או רצון לטפל בגניבה. יוצא איפוא כי על פי תוצאות הסקר שיעור עבירות הגניבה המדווח למשטרה הוא רק כשליש מכלל העבירות.

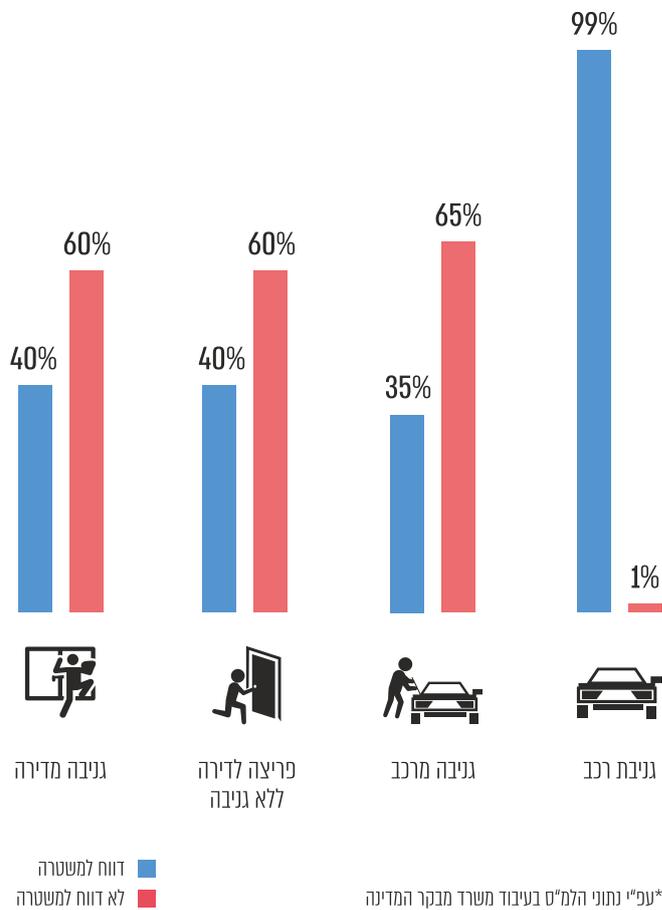
יצוין כי שיעור הדיווח המועט על עבירות הגניבה משקף מגמה מתמשכת שכן נתונים דומים עלו גם בממצאי סקר ביטחון אישי בשנים 2014, ו-2015, וכן בסקר שפורסם באוקטובר 2018 לגבי שנת 2017.

הסקר בחן גם את מידת שביעות רצונם של האזרחים מאוכלוסיית הבוגרים שדיווחו למשטרה על הגניבה מאופן הטיפול בתלונתם. נמצא כי רק כשליש (36%) מנפגעי העבירה שבחרו לדווח למשטרה היו מרוצים מטיפול, ואילו היתר (64%) לא היו שבעי רצון מטיפול בתלונתם או מתוצאות הטיפול בה. אי-שביעות הרצון נבעה על פי הסקר מהתייחסות לא רצינית של המשטרה, חוסר נימוס, התעכבות בהיענות לקריאה, אי-תפיסה של הגנב או של הרכוש, המשטרה לא יידעה את הנפגע על התפתחות החקירה באופן ראוי. לפי ממצאי סקר הלמ"ס המתייחסים לשנת 2017 חלה עלייה קטנה בשיעור המדווחים שאינם שבעי רצון מטיפול המשטרה בתלונתם (68%).

2. **עבירות פע"ר - שיעור הדיווח ורמת שביעות הרצון מטיפול בעבירות מדווחות:** לפי ממצאי הסקר כ-10% ממשקי הבית (כ-259,000 נסקרים) נפגעו בשנת 2016 מעבירות רכוש הנוגעות לדירת מגורים או לכלי רכב

שנמצאים ברשותם² בכ-159,000 מהם מדובר בעבירות הקשורות לדירות המגורים, ובכ-106,000 בעבירות הקשורות לכלי רכב. על פי ממצאי הסקר, בשנת 2016 מספר הנפגעים גדל בכ-20% לעומת שנת 2014 ופחת בכ-14% לעומת שנת 2015. מהסקר לשנת 2017 עלה כי בשנה זו לא היה אין הבדל מהותי במספר הנפגעים לעומת שנת 2016. להלן בתרשים 3 שיעורי הדיווח ואי-הדיווח למשטרה של משקי הבית נפגעי מדירה ורכב.

תרשים 3: שיעור הדיווח ואי-הדיווח למשטרה של משקי הבית נפגעי עבירות פריצה וגניבה מדירה ורכב (באחוזים)

לא ניתן על סמך
מכלול הנתונים לקבל
תמונה ברורה על
היקף העבירות ועל
יעילות פעולות
המשטרה בתחום זה

מנתוני הסקר עולה כי מרבית משקי הבית בישראל שנפגעו מעבירות רכוש שנעשו בדירת מגורים או מגניבה מכלי רכב לא דיווחו על כך למשטרה, ורוב הדיווחים למשטרה הם על גניבת כלי רכב. יצוין כי משקי הבית שלא דיווחו על גניבת רכוש מדירתם ציינו כי הסיבה העיקרית לכך היא חוסר היכולת של המשטרה לטפל בעבירות אלה. ממצאי סקר הלמ"ס לשנת 2017 עולה כי נמשכת מגמת אי-הדיווח במרבית משקי הבית שנפגעו מעבירות בדירת מגורים או מגניבה מכלי רכב.

הסקר בחן גם את מידת שביעות הרצון מאופן הטיפול של המשטרה בתלונה של אלה שדיווחו לה על גניבה או פריצה: על פי התוצאות - כ-64% מאלו שדיווחו למשטרה על פריצה לרכב וגניבת חפצים ממנו לא היו מרוצים מטיפול המשטרה. לטענתם הטיפול התאפיין בחוסר רצינות, בחוסר נימוס, בעיכובים בהיענות לקריאה ותוצאותיו לא היו משביעות רצון. כ-56% מאלו שדיווחו על גניבת רכוש מדירה או מחוץ לה לא היו מרוצים מטיפול המשטרה בתלונתם. לפי ממצאי סקר הלמ"ס לשנת 2017 חלה ירידה קטנה בשיעור המדווחים על חוסר שביעות רצון מטיפול המשטרה בתלונתם על פריצה לרכב וגניבת חפצים ממנו (59%). לעומת זאת חלה עלייה ממשית בשיעור חוסר שביעות הרצון מטיפול המשטרה בתלונה על גניבת רכוש מדירה או מחוץ לה (74%).

נמצא שהמשטרה לא דנה בממצאי סקרי הביטחון האישי שהכינה הלמ"ס עבור המשרד לבט"פ ולא ניתחה את הממצאים האלה. על המשטרה לקיים דיון וניתוח כאמור, שכן לא ניתן על סמך מכלול הנתונים - הירידה בהיקף עבירות הרכוש למול היעדר הדיווח של נפגעי העבירות - לקבל תמונה ברורה על היקף העבירות ועל יעילות פעולות המשטרה בתחום זה.

בתשובת השר לבט"פ למשרד מבקר המדינה מדצמבר 2018 (להלן - תשובת הבט"פ) נמסר כי ממצאי הסקר הביטחון האישי של הלמ"ס לשנת 2017 הועברו על ידי המשרד לבט"פ ללשכת המפקח הכללי של המשטרה.

בתשובתה מדצמבר 2018 מסרה המשטרה למשרד מבקר המדינה (להלן - תשובת המשטרה) כי מסקר שערכה בשנת 2017 (להלן - סקר התחנות) עולה כי שיעור המדווחים על עבירות רכוש עמד על כ-86%. מידת שביעות הרצון של הנפגעים מטיפול המשטרה נאמדה בחישוב ציון ממוצע שעמד על 4.33 - בטווח שבין 1 ל-10. אחוז הדיווח על עבירות גניבה עמד על 81%; אחוז הדיווח על עבירות התפרצות לבית דירות עמד על 87.6% ומידת שביעות הרצון נאמדה בציון ממוצע - 4.54; אחוז הדיווח על עבירת גניבת רכב עמד על 87.9% ומידת שביעות הרצון נאמדה בציון ממוצע 4.22. הסקר לא כלל בחינה של עבירת גניבה מרכב, וגם אין בו נתונים על הסיבות לאי-הדיווח בגין העבירות השונות. המשטרה הדגישה כי קיימים הבדלים בין סקר הלמ"ס ובין סקר התחנות בפרמטרים רבים שבגינם לא נכון יהיה

להשוות בין ממצאיהם - בין השאר בגלל גודל המדגם, שוני בהגדרות, בסיווג העבירות, בשאלות המחקר, ובשיטת הדגימה.

ממצאי סקרי הלמ"ס שהזמין המשרד לבט"פ, וממצאי סקרי המשטרה משקפים תמונת מצב שונה בנוגע לשיעורם של נפגעי עבירות רכוש שפונים למשטרה מתוך כלל הנפגעים מעבירות אלה. משרד מבקר המדינה מעיר למשטרה כי למרות הטענה שלא נכון להשוות ביניהם, היה עליה לברר את המשמעויות העולות מממצאי הסקרים, לבדוק את הסיבות לפערים ביניהם.

המשטרה מסרה בתשובתה כי היא חוקרת את סוגיית האמון וחוסר שביעות הרצון של הציבור כל העת ובאופנים שונים כדי להפיק מהם תובנות ולשפר את הביצועים. המשטרה הוסיפה כי תערוך בחינה של הסיבות להיעדר הדיווח ולחוסר הרצון של הפונים מהטיפול המשטרתי בעבירות רכוש.

משרד מבקר המדינה מעיר למשטרה כי מסקרי הלמ"ס ומהסקרים שהיא עצמה ערכה עולה תמונה עגומה בשל השיעור הנמוך של אלו שהביעו שביעות רצון מטיפול בעבירות רכוש. על המשטרה לבחון את הסיבות שהביאו לידי כך שנפגעי עבירות רכוש אינם מדווחים לה עליהן, את חוסר האמון של נפגעים אלה ביכולה לטפל בתלונתם ואת הסיבות לכך ששורר חוסר שביעות רצון מהטיפול שלה בקרב האזרחים הפונים אליה - דבר העלול להשליך על החלטת אזרחים אלה לפנות למשטרה בעתיד. עליה להפיק לקחים ולגבש מתווה פעולה לתיקון המצב הנוכחי.

3. המשרד לבט"פ מקיים מידי שנה עבודת מטה שמטרתה לקבוע מדיניות ולתעדף את יעדי הפעילות של הגופים שבתחום אחריותו המיניסטריאלית של השר לבט"פ, ובכללם תחומי פעילותה של המשטרה. בין השאר מסתמך המשרד על ממצאי סקר הביטחון האישי שהוא מזמין מהלמ"ס ובהם הממצאים בנוגע לעבירות הרכוש.

במהלך עבודת המטה מחלקת מדיניות ותכנון אסטרטגי במשרד לבט"פ מציגה לפני השר והנהלת משרדו הערכת מצב לאומית בתחום ביטחון הפנים, ובסיומה קובע השר את מדיניותו השנתית ומתעדף את היעדים למימושה בידי הגופים השונים. בהערכת המצב שהתקיימה לקראת שנת 2017, ציין המשרד כי עבירות הרכוש הן אחד האיומים המרכזיים המשפיעים על תחושת הביטחון האישי של הציבור, ובשנים האחרונות קיימת מגמת ירידה באמון הציבור במשטרה.

ההפחתה במספר הכולל של עבירות הרכוש, בלא שחל בד בבד גידול בשיעור הדיווח על עבירות, מעידה על שיפור חלקי בלבד

מהביקורת עולה כי אף שהמשרד לבט"פ הזמין את סקר הביטחון האישי כדי שממצאיו ישמשו כלי תכנוני מרכזי לקביעת מדיניותו - הוא לא דן עם המשטרה בממצאיו - על הסיבות לחוסר האמון ביכולתה לטפל בעבירות רכוש ולחוסר שביעות הרצון מהטיפול שלה בתלונות שעליהם מצביעים ממצאי הסקר.

בתשובת המשרד לבט"פ נכתב כי הטיפול בעבירות רכוש מופיע במדיניות השר לביטחון הפנים כחלק ממטרת העל של שיפור הביטחון האישי. במדיניות לשנים 2015 - 2018 נקבע יעד למאבק בפשיעת הרכוש ובפשעה החקלאית ולהורדת היקפם, והמשטרה נדרשה לשים דגש מיוחד על יעדים אלו. השר לבט"פ מסר בפברואר 2019 למשרד מבקר המדינה כי פחתה שכוחותה של תופעת גניבת הרכוש ונעשו מאמצים להתמודד עם הבעיה. לטענתו, המצב השתפר מאוד בשנים האחרונות. השר הוסיף כי לפי נתוני המשטרה פחת מספר תיקי החקירה בגין עבירות רכוש בשנים 2014 - 2018, וסקר הביטחון האישי לשנת 2017 מאשש נתונים אלה.

הבטחת איכות החיים ותחושת הביטחון של אזרחי ישראל מושתתת במידה רבה על האופן שבו תופסים האזרחים את היכולת של המשטרה ורשויות המדינה לאכוף את החוק, ובכלל זה הטיפול בעבירות רכוש. משרד מבקר המדינה מברך על המגמה המסתמנת בשנים האחרונות של הקטנת היקף עבירות הרכוש. ואולם ראוי להדגיש כי אין במגמה זו כדי לגרוע מחובתה של המשטרה לנקוט בפעולות להתמודדות עם תופעת הימנעותם של מרבית מנפגעי עבירות הרכוש מדיווח למשטרה על ביצוע העבירות; וכן עליה לפעול להגדלת שיעורם של נפגעי העבירות המדווחים למשטרה על העבירה ואשר מדווחים כי הם אינם שבעי רצון מטיפולם בעניינם. כאמור בשני עניינים אלו - שיעורי הדיווח ורמת שביעות הרצון - לא חל שיפור ממשי בשנים האחרונות.

עוד מעיר משרד מבקר המדינה כי ההפחתה במספר הכולל של עבירות הרכוש, בלא שחל בד בבד גידול בשיעור הדיווח על עבירות - מעידה על שיפור חלקי בלבד בנושא. על כן על המשרד לבט"פ והמשטרה לבחון ולנתח את ממצאיו של סקר הביטחון האישי ואת המסקנות העולות מהם ולפעול הן להגדלת שיעורי הדיווח על עבירות והן לשיפור בדרכי הטיפול בעבירות המדווחות. פעולות כאלו יסייעו בהגברת אמון הציבור ביכולתה של המשטרה לטפל בתחום זה.

הטיפול המשטרתי בעבירות רכוש

מידת ההרתעה והסיכוי שהעבריין ייתפס

חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, מסדיר את הטיפול בתלונה, בחקירה ובהעמדה לדין. החוק קובע ככלל כי המשטרה תפתח בחקירה משודעת לה על ביצוע עבירה, בין אם על סמך תלונה ובין אם בכל דרך אחרת, וכי הטיפול בתלונה יסתיים באחת הדרכים הבאות: הבאת הנאשם לדין או סגירת תיק החקירה ללא תביעה. סגירת תיקי חקירה נעשית בהתאם לחומרת העבירה³ בידי קצין חקירות ופרקליט מטעם המדינה. בין העילות לסגירת תיקי חקירה: עבריין לא נודע (להלן - "על"ן), אין עניין לציבור, חוסר ראיות ואין אשמה פלילית.

הרתעה בהקשר של אכיפת חוק מוגדרת כמניעת פעולה מהאחר באמצעות שימוש באיום. תאוריית ההרתעה של המשטרה מתבססת על כך שניתן למנוע פשיעה כאשר העבריין הפוטנציאלי יעריך כי המחיר שהוא צפוי לשלם על ביצוע העבירה גבוה מהרווח הטמון בה. המשטרה פועלת ליצור מציאות מרתיעה שבה העבריין הפוטנציאלי יבחר מראש שלא לבצע עבירה בעקבות ההבנה כי קיים סיכוי ממשי רב שהוא ייתפס, ייענש וישלם מחיר אישי גבוה. העיקרון המרכזי שלפיו נמדדת ההרתעה לפי תפיסת המשטרה הוא, "סיכוי העבריין להיתפס" - על ידי בדיקת היחס שבין כתבי אישום שהוגשו ובין כלל התיקים שנפתחו כמדד לבחינת סיכוייו של העבריין להיתפס על ידה. הבחירה במדד זה נובעת מהרציונל הגורס כי הגשת כתב אישום היא אינדיקציה המעידה על מיצוי מוצלח של התהליך החקירתי ועל איסוף די ראיות לצורך "תפיסת" החשוד, הבאתו לדין והרשעתו. לפיכך - ככל שעולה מספר תיקי החקירה שבהם מביאה עבודת המשטרה לידי הגשת כתבי אישום, כן מתחדדת ההבנה בקרב העבריינים הפוטנציאליים שהסיכוי שיתפסו ויענשו הוא גבוה, והיא מגבירה את הרתיעה והחשש מביצוע פעילות עבריינית⁴.

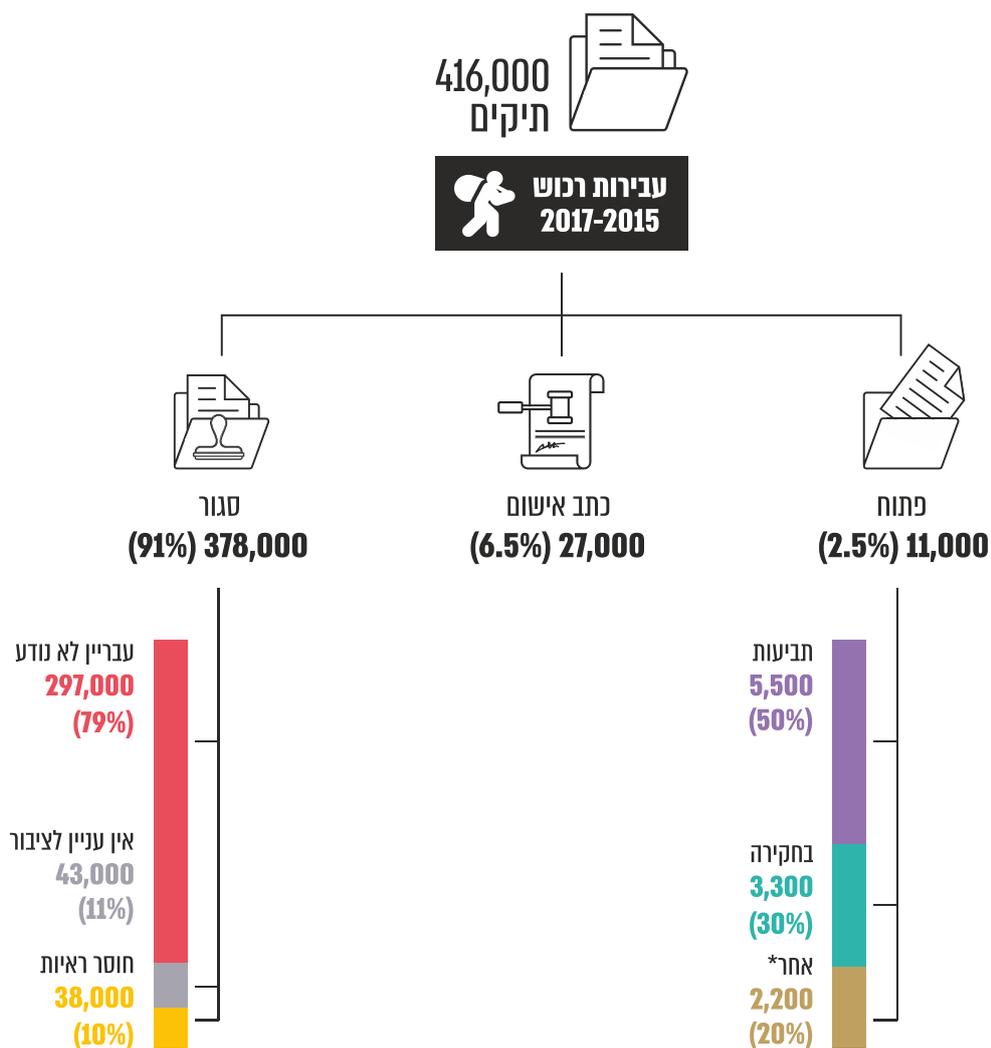
יצוין כי בפברואר 2019 אמורה המשטרה לבצע ניסוי ליישום מתווה הפעלה חדש של חקירת עבירות פע"ר (להלן - הרצף החקירתי). הניסוי אמור להיערך בשתי תחנות. מימוש המתווה מושתת על מספר שלבים: יצירת סטנדרט (תקן) לדרך הטיפול של המערכים המקצועיים במשטרה למיצוי חקירת עבירות הפע"ר; העשרת מאגרי המידע המשטרתיים; הגשת התלונה באופן מכוון; העמקת שיתוף הפעולה ושיתוף המידע בין המערכים במשטרה בניהול החקירה; שדרוג חקירת החשודים. יצוין כי בשלב זה לא כללה המשטרה במתווה הרצף החקירתי את הטיפול המשטרתי בעבירות גניבה ובעבירות רכוש אחרות.

3 חטא, עוון ופשע.

4 שנת המפנה 2013, השנתון הסטטיסטי משטרת ישראל, עמ' 20.

בשנים 2015 - 2017 פתחה המשטרה כ-416,000 תיקי חקירה של עבירות רכוש, להלן בתרשים 4 פירוט סטטוס תיקי החקירות של עבירות רכוש שנפתחו בשנים אלה, באלפי תיקים ובאחוזים.

תרשים 4: פירוט סטטוס תיקי החקירות של עבירות רכוש שנפתחו בשנים 2015 - 2017 (באלפי תיקים ובאחוזים)

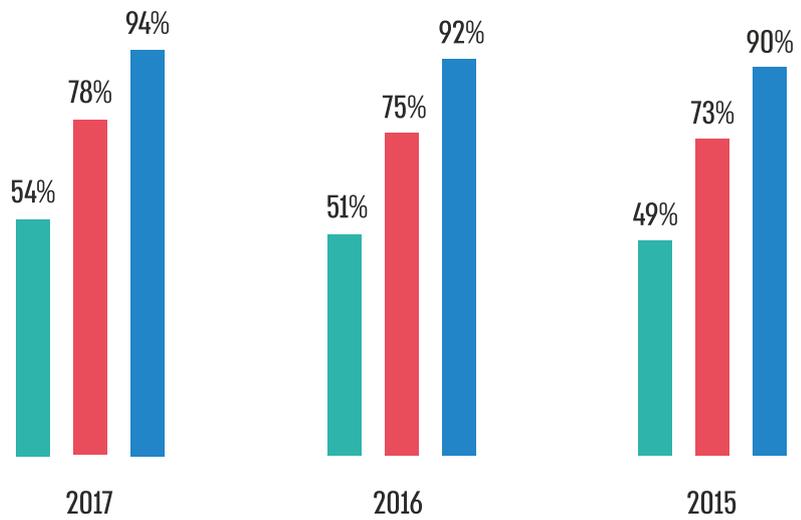

*בקטגוריית תיקי חקירה פתוחים בסטאטוס אחר נכללים תיקים בסטאטוס בהמתנה, ממתין לאישור סיווג, ממתין להצמדה לחוקר, בתהליך סגירה. על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה

בשנים 2015 - 2017 סגרה המשטרה בעילת על"ן 297 אלף תיקי חקירה, שהם כ-79% מכלל התיקים שנסגרו בשנים אלה. מנתוני המשטרה עולה כי שיעור סגירת התיקים בעילת על"ן גדל בשנים 2015 - 2017 בשיעור של כ-5%. עוד עולה מהנתונים כי באותן שנים כ-6.5% מתיקי החקירה של עבירות הרכוש שנהלו חוקרי המשטרה הבשילו לכתבי אישום נגד חשודים.

1. להלן בתרשים 5 שיעור תיקי החקירות של עבירות רכוש שנסגרו בעילת על"ן מכלל התיקים שנפתחו ונסגרו בשנים 2015-2017.

תרשים 5: שיעור תיקי החקירות של עבירות הרכוש שנסגרו בעילת על"ן מכלל התיקים שנפתחו ונסגרו בשנים 2015 - 2017

על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה

מהתרשים עולה כי השיעור הממוצע של סגירת התיקים בשל עבירות פער בעילת על"ן בשנים 2015 - 2017 היה כ-92%, ומשנת 2015 עד שנת 2017 הוא גדל בכ-4%. זאת למרות החשיבות הרבה שייחסה להן המשטרה.

המשטרה אינה
משיגה הרתעה
שתביא לצמצום
המקרים של עבירה
על החוק ופגיעה
באזרח

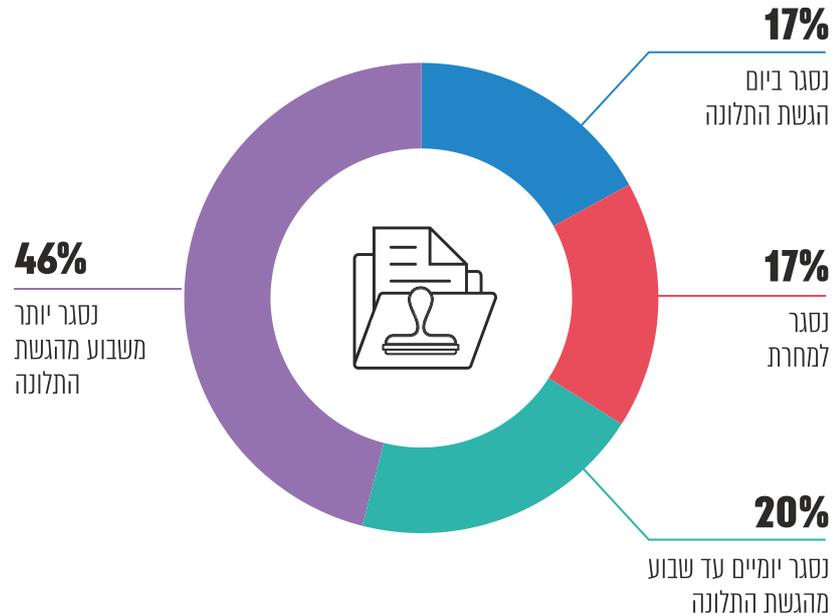
מיגור הפשע מושג בין היתר על ידי חיזוק ההרתעה והגדלת סיכויי ההיתפסות של העבריין. מהנתונים בתרשים 4 עולה כי הרוב המוחלט של התיקים נסגר. במרבית החקירות של עבירות הרכוש המשטרה אינה מצליחה לבסס ראיות שיביאו לידי הגשת כתב אישום. רק באחד מכל 15 מתיקי חקירה (6.5%) מוגש כתב אישום. מכאן שלמעשה המשטרה אינה משיגה הרתעה שתביא לצמצום המקרים של עבירה על החוק ופגיעה באזרח.

בתשובתה מסרה המשטרה כי סיכויי העבריין להיתפס בעבירות רכוש לעומת עבירות אחרות נמוכים מעצם טיבן של עבירות אלו. עבירות רכוש אינן מבוצעות בפני עדים או לעיני הקורבן, כך שקשה יותר לאתר את המבצעים. זאת להבדיל מעבירות אלימות או מין המבוצעות בהכרח על הקורבן ולרוב הוא יכול להעיד על האירוע ואף לזהות את מבצעיו במקרים רבים. המשטרה עושה מאמצים להגדיל את אחוז הגילוי בעבירות אלו באמצעות שימוש בטכנולוגיה ובעיקר באמצעי תיעוד טכנולוגיים ההולכים ומתרבים במרחב הציבורי. לדברי המשטרה, בעקבות השימוש בהם נעשו החקירות מורכבות הרבה יותר, והן מצריכות משאבים רבים מהחוקר ולכן מספר התיקים שבהם ניתן למצוא את החקירה הוא מוגבל. המשטרה הוסיפה כי ישום שיטת הרצף החקירתי תעלה ככל הנראה את אחוז הגילוי.

2. ניהול חקירה ממצה כולל בין השאר הפעלת מערכי חקירה מקצועיים בתחומי הזיהוי הפלילי, הטכנולוגי, המודיעיני ועוד. זאת כדי לאסוף ולגבש את כל העדויות והממצאים ולהחליט על הפעולות הנדרשות כדי ללכוד את העבריין ולהביאו לדין. לפיכך פרק הזמן שמשקיעה המשטרה בטיפול בתיק חקירה יש בו כדי להעיד בין היתר על אופן הטיפול והמיצוי של כל מערכי החקירה שעומדים לרשותה.

משרד מבקר המדינה בדק את זמן הטיפול בתיק חקירה ממועד הגשת התלונה עד מועד סגירתה בידי קצין משטרה. להלן בתרשים 6 התפלגות הזמן שחלף מפתיחתם ועד סגירתם של תיקי חקירה הכוללים עבירות רכוש בשנים 2015 - 2017.

תרשים 6: התפלגות הזמן שחלף מפתיחתם ועד סגירתם של תיקי חקירה הכוללים עבירות רכוש בשנים 2015 - 2017

על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה

מהנתונים בתרשים עולה כי בשנים 2015 - 2017 סגרה המשטרה את מרבית תיקי החקירה - כ-54% (כ-135 אלף תיקים) בתוך שבוע ימים מיום פתיחתם. המשטרה סגרה כ-34% מהתיקים בתוך יומיים בלבד ממועד הגשתם, כאשר כ-17% (כ-50 אלף) מהם נסגרו עוד ביום פתיחתם.

להלן מספר דוגמאות:

- א. תיק חקירה בגין התפרצות לעסק שהיה בו עד שראה את החשוד במעשה, התיק נסגר למחרת בעוד העד לא נקרא לזהות את החשוד באלבום תמונות החשודים, ולא נבדקה הימצאות ראיות דיגיטליות ויזואלית בזירה וסביבתה.
- ב. תיק חקירה בגין גניבת אופניים חשמליים שבו המציא המתלונן לחוקרים ראיה דיגיטלית המתעדת את הגניבה, התיק נסגר למחרת והראייה לא נבדקה.
- ג. תיק חקירה בגין גניבת רכב מחניון באזור עסקים. התיק נסגר למחרת בלי שנבדקה הימצאות ראיות דיגיטליות בזירה ובסביבתה.

מרבית התיקים
נסגרים בתוך פרק זמן
קצר בעילת עבריין
לא נודע; מדובר
בתוצאה המחייבת
פעולות הערכה ותיקון
ממשיות שיבטיחו
מיצוי של כל מערכי
החקירה העומדים
לרשות המשטרה

ד. תיק חקירה בגין גניבת טלפון סלולרי בתחנת דלק. למרות דיווחו של המתלונן על הימצאות מצלמות אבטחה בתחנת הדלק, נסגר התיק למחרת בלי שהן נבדקו.

בתשובתה מסרה המשטרה כי הסוגיה של סגירת תיקים ללא מיצוי חקירתי עמדה בבסיס הרציונל לגיבוש התפיסה החדשה של הרצף החקירתי, והניסיון ליישמה יתחיל בשתי תחנות בפברואר 2019. עד לאחרונה הגיעו תיקי חקירות של עבירות רכוש למבוי סתום זמן קצר לאחר פתיחתם, וזאת בשל היעדר עדים או אמצעים טכנולוגיים שיאפשרו מתן קצה חוט להתפתחות החקירה. תפיסת הרצף החקירתי מחייבת לקיים מתכונת קבועה לחקירה בכל עבירה ובכלל זה גם עבירות רכוש. במסגרתה מתקיימים תהליכים של קבלת עמדה ובחינה של כלל מערכי החקירה והמודיעין, אשר יביאו למיצוי חקירה וסגירת מעגל בכל תיק ותיק. תפיסת הרצף החקירתי מגבילה את האפשרות לסגור תיקים ללא מיצוי חקירתי. כמו כן ימשיכו לקיים בקרות כדי לוודא שהחקירה מוצתה בתיקים אלה.

תמונת המצב העולה מנתוני המשטרה מעידה כי מרבית התיקים נסגרים בתוך פרק זמן קצר בעילת על"ן. אף אם מאפייני העבירות הללו מקשים לעיתים על מיצוי החקירה, הרי שמדובר בתוצאה המחייבת פעולות הערכה ותיקון ממשיות שיבטיחו מיצוי של כל מערכי החקירה העומדים לרשות המשטרה. על המשטרה לנתח את תוצאות הניסיון ליישום מתווה הרצף החקירתי, ולוודא שיישמו של מודל זה אכן יכול לחולל שינוי ולהוביל לניהול יעיל ואפקטיבי של חקירות עבירות הרכוש, לחיזוק יכולת ההרתעה שלה, להגדלת הסיכוי שעבריינים ייתפסו ולהגברת אמון הציבור ביכולתה.

מיצוי החקירות של עבירות הרכוש

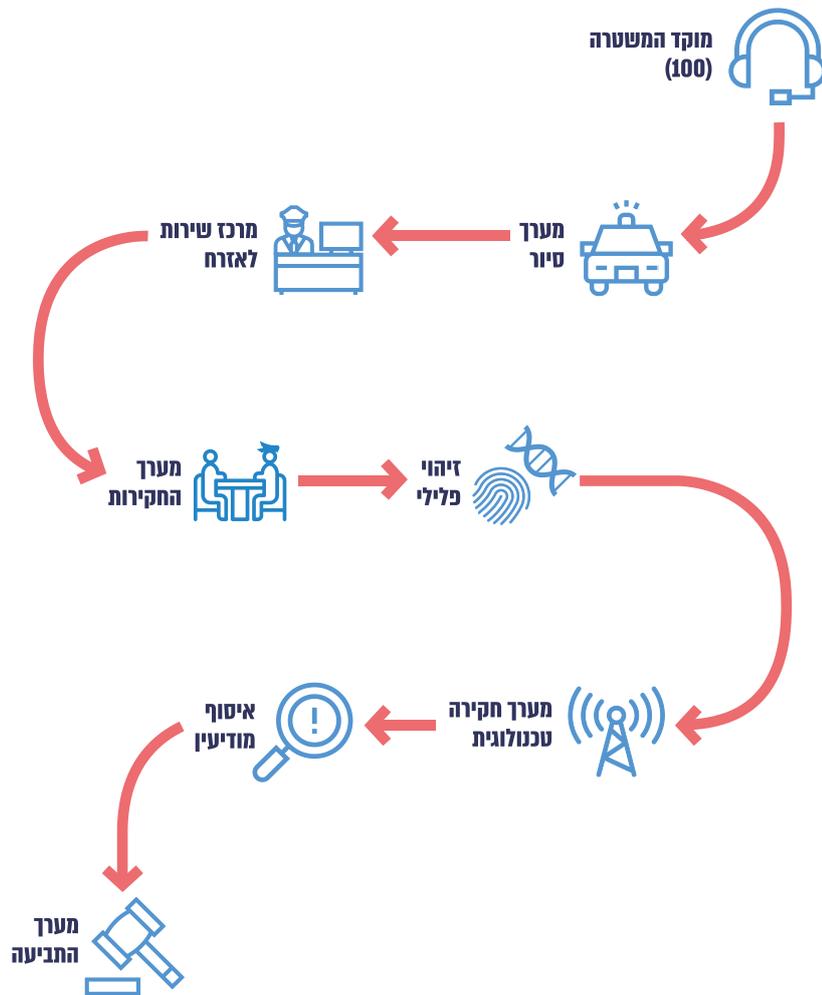
בפקודת המשטרה נקבע כי בין שאר תפקידי המשטרה עליה לעסוק במניעת עבירות ובגילויין, בתפיסת עבריינים ובהבאתם לדין, ובקיום הסדר הציבורי וביטחון הנפש והרכוש. פקודת המטה הארצי מסדירה את הטיפול בתלונה ובתיק חקירה של המשטרה משנודע לה על ביצוע עבירה, בין אם על סמך תלונה או בכל דרך אחרת.

אזרח שנפגע מעבירת רכוש יכול לפנות למוקד המשטרה הפועל 24 שעות ביממה. ככלל, במקרה זה תשלח המשטרה לזירת העבירה סייר שיגבה מהמתלונן את גרסתו לאירוע. לחילופין או במקביל - אזרח יכול לפנות גם למרכזי שירות הציבור (להלן - מש"ל) שמפעילה המשטרה בתחנותיה. השוטרים במש"ל מתעדים את תלונת האזרח ונותנים לו אישור על הגשת התלונה. קצין החקירות בתחנה מחליט אם התלונה מעלה חשד לכאורה לביצוע עבירה פלילית ודורשת הליך חקירה, או שיוורה על סגירתה.

המחוקק נתן למשטרה סמכויות של חקירה, עיכוב ומעצר, נוסף על הכלים והאמצעים שמפעילה המשטרה בחקירותיה, ובכללם: מעבדות הזיהוי הפלילי לגיבוש ראיות נגד חשודים באמצעות שיטות מדעיות; מיצוי ראיות וחקירה באמצעים טכנולוגיים וויזואליים כגון מחשבים, טלפונים סלולריים ומצלמות; מערך מודיעין הכולל איסוף מידע ממקורות שונים, הצלבתו והסקת מסקנות; ביצוע חיפוש במגורים ובחצרים של מעורבים וכן תפיסת חפצים הקשורים לזירת העבירה ולמבצעה.

להלן בתרשים מספר 7 פרוט גורמי המשטרה המעורבים בטיפול בתלונה ובתיק חקירה.

תרשים 7: פרוט גורמי המשטרה המעורבים בטיפול בתלונה ובתיק חקירה.

על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה.

למיצוי החקירה נודעת חשיבות רבה מאחר שלפי תשתית הראיות שגיבשו החוקרים בתיק החקירה מחליטים אם להגיש כתב אישום או לסגור אותו. ככל שהמשטרה תשקיע יותר בבחינה מעמיקה של תיקי החקירה ותשתמש באמצעים ובכלים שברשותה, כן יגדל הסיכוי לפיענוח תיקים אלו, ויפחת מספרם של תיקי הרכוש שנסגרים בעילת על"ן.

בביקורת נמצא כי למרות המשקל הרב של עבירות הרכוש מכלל העבירות, לא קבעה המשטרה נהלים ופקודות בנוגע לאופן הטיפול הנדרש בעבירות הרכוש השונות, לרבות קריטריונים ותבחינים להפעלת אמצעי החקירה הקיימים במשטרה בתיקים אלה.

בתשובתה מסרה המשטרה למשרד מבקר המדינה כי במודל הרצף החקירתי שהיא מגבשת נקבעה מתכונת סטנדרטית לטיפול בעבירות הרכוש על ידי כלל מערכי החקירה והמודיעין. לכל עבירה בנפרד נקבעו פעולות חובה שעל כל מערך לבצע, וכל מפקד ראשי להוסיף עליהן (אך לא לגרוע) לפי שיקול דעתו בהתאם למקרה הפרטני. כך ייקבע רף טיפול אחיד לכלל עבירות הרכוש ותתקיים עליו בקרה. בנוסף על כך, נקבע רף אחיד לאיסוף הנתונים מהקורבן כדי להביא למקסום הנתונים שנאספים ושל היכולת להפיק מהם מידע חקירתי. כך גם בכל הנוגע להתמודדות עם חקירת העבירה הפרטנית ועם התופעות של עבריינים מועדים.

משרד מבקר המדינה מעיר למשטרה כי "קביעת סטנדרט" במתווה הרצף החקירתי אינו תחליף להכנת נהלים ופקודות. לפיכך עליה לגבש בנהלים ובפקודות את אופן הטיפול הנדרש כדי למצות את החקירות של עבירות הרכוש. עליה לעשות זאת לפי המתכונת של מתווה הרצף החקירתי שהיא בוחנת במועד הביקורת או של מתווה אחר שיאושר על ידי פיקוד המשטרה.

הטיפול בתיקי חקירות

מנתוני המשטרה עולה כי בין השנים 2015 - 2017 שויכו כ-475,000 פריטי רכוש שדווח עליהם כגנובים בכ-235,000 תיקי חקירה של עבירות רכוש. בין פריטי הרכוש היו כ-45,000 טלפונים סלולריים (9%), כ-40,000 כלי רכב (8%), כ-20,000 כרטיסי אשראי (4%), כ-20,000 תעודות זהות (4%), כ-15,000 מחשבים אישיים ונישאים (3%), וכ-14,000 זוגות אופניים חשמליים ומכניים (3%).

בפברואר 2019 כתב השר לבט"פ למבקר המדינה כי משרדו והמשטרה השקיעו בשנים האחרונות משאבים אדירים במאבק בפשיעת הרכוש. הוא ציין את המרכיבים המרכזיים אשר מגבירים ומשיכו להגביר את מגמת ההפחתה בפשיעת הרכוש - ההקמה של שש תחנות משטרה ביישובים ערביים בשנתיים האחרונות, הגברת הנוכחות המשטרתית בערים באמצעות הוספת 500 שוטרי סיור רגלי, תגבור מחוז שומרון ויהודה בשוטרים כדי למנוע כניסה של עבריינים והעברת רכוש גנוב משטחי הרשות הפלסטינאית; חיזוק אכיפת החוק במרחב הכפרי באמצעות תגבור משמר הגבול ושינוי תפיסת הפעלתו במשטרה; מיסוד של יכולות חקירה טכנולוגיות חדשות בתחנות המשטרה.

**בשליש מתיקי
החקירה שבדק משרד
מבקר המדינה לא
הקפידה המשטרה
לתעד בתיק החקירה
הממוחשב את
המאפיינים הייחודיים
של הרכוש הגנוב**

משרד מבקר המדינה ערך בדיקה אקראית כדי לבחון את טיפול המשטרה בתיקי חקירות של עבירות רכוש (להלן - הבדיקה). הבדיקה נערכה בחמש תחנות משטרה (לב תל אביב ומרחב איילון במחוז תל אביב, בתחנת חיפה במחוז חוף, בתחנת ראשון לציון במחוז מרכז ובתחנת באר שבע במחוז הדרומי) וכללה 149 תיקי חקירה שנסגרו בעילת על"ן. להלן הממצאים:

תיעוד רכוש גנוב בתיק החקירה

פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט 1969 (להלן - פסד"פ) מסדירה את תפיסת החפצים הקשורים לביצוע עבירה או העשויים לשמש כראייה בהליך משפטי בידי המשטרה ואת החזרתם לאדם שממנו נלקחו או למבקש זכות במוצג. בנוהל אח"ם "עריכת מסדר זיהוי חפצים" מדגישה המשטרה את החשיבות של קשירת חפץ שתפסה החשוד כגנוב לבעליו האמתיים, ואת הצורך שהאדם הטוען לבעלות על החפץ ייתן למשטרה סימנים המייחדים אותו. זיהוי החפצים הגנובים בידי החשוד יכולים לקשור אותו לעבירת הגניבה. נוהל אח"ם "טיפול ברכוש שהובא למשטרה כמצאיה ויש חשד כי הושג בעבירה" מדגיש כי על המשטרה למנוע מצב שגנוב (או שליוחו) מביא לה את שללו, וכעבור שישה חודשים מקבל אותו בחזרה עם "הכשר" - בלי שיעשה כל ניסיון לזהות את הבעלים או את מבצעי העבירה.

המשטרה משתמשת במערכת עיבוד נתונים אלקטרונית ייעודית לתיעוד וניהול של תלונה על עבירה ושל תיק החקירה על פרטיו ואירועיו. בין היתר מפורט בתיק החקירה רכוש לסוגיו: רכוש גנוב שקורבן עבירה מתלונן שנגנב; רכוש שתפסה המשטרה כחשוד שנגנב ממנו; רכוש שניזוק; רכוש שנתפס לחילוט וכד'. במערכת הוגדרו שדות כדי לאפשר לשוטרים הזנה של פריטי הרכוש על כל מאפייניו. הזנת מידע מפורט במערכת נועדה גם לאפשר לחוקרי המשטרה להפיק דוחות לפי מאפיינים שונים בחקירת תיקי רכוש.

בשליש מתיקי החקירה שבדק משרד מבקר המדינה (56 תיקים) לא הקפידה המשטרה לתעד בתיק החקירה הממוחשב את המאפיינים הייחודיים של הרכוש הגנוב שעליו דיווח האזרח בפנייתו למשטרה. עוד נמצא כי בחלק מהמקרים שנבדקו הוזן תיאור כללי בלבד של פריט הרכוש שדווח כגנוב. בכלל זה לא הייתה הקפדה על בירור של המספר הסידורי שהטביע היצרן ברכוש המדווח והזנתו למערכת המחשב - מספר שיאפשר בעתיד את זיהוי הרכוש ושיוכו לתיק חקירה ספציפי. במקרים אחדים נמצא כי הוזנו כל מאפייני הרכוש בשדה מלל אחד, וכתוצאה מזה לא ניתן לאתר את פריט הרכוש לפי מאפייניו באמצעות הדוחות המובנים במערכת.

כך לדוגמה, נמצא תיעוד חסר של מספרים סידוריים של טלפונים סלולריים, של מחשבים ניידים ושל אופניים חשמליים ומכניים שנגנבו במהלך ביצוע עבירות התפרצות למגורים או למבנה אחר, בגניבת רכב, בגניבה מתוך רכב וגניבת אופניים.

תיעוד חסר ולקוי של פריטי רכוש שדווח כגנוב בתיק החקירה הממוחשב מצמצם באופן ממשי את יכולתה של המשטרה לזהותו בין כל פריטי הרכוש שתפסה, לאתר את בעליו החוקיים ולקשור חשוד לעבירת הגניבה. על המשטרה להנחות את שוטריה להקפיד על בדיקת פריטי הרכוש ועל הזנתם המפורטת למערכות המשטרה.

בתשובתה מסרה המשטרה כי תפעל לוודא שתיאור הרכוש בתיק החקירה יהיה מיטבי ויאפשר זיהוי רכוש שנגנב. המשטרה הוסיפה כי במסגרת יישום מודל הרצף החקירתי ימלאו האזרחים בעצמם את תיאור הרכוש בטופס תלונה שיגישו, דבר שעשוי לצמצם את הפערים המתוארים.

איסוף ומיצוי של ראיות דיגיטליות

פסד⁵ מסדיר את סמכותו של שוטר לתפוס מחשב או דבר המגלם חומר מחשב⁵ וכן את סמכותו של "בעל תפקיד מיומן" במשטרה לחדור למחשב ולחומר המחשב באמצעות התקשרות או התחברות.

איסוף ראיות דיגיטליות ויזואליות: בשנת 2016 החלה המשטרה להפעיל בתחנות מערך של שוטרים מוסמכים (להלן - חוקר מיומן) שתפקידו בין היתר לאסוף ראיות דיגיטליות מחומרי מחשב כדי שישמשו ראיה משפטית בתיק חקירה. החוקרים אוספים ראיות דיגיטליות ויזואליות גם מאמצעי מיגון טכנולוגיים שהוצבו במקומות רלוונטיים לחקירת המשטרה. בית המשפט מביא בחשבון⁶ את הראיה הדיגיטלית הוויזואלית שממציאה המשטרה כשהיא מתעדת את מה שהתרחש בזירת העבירה ובסביבתה.

ממצאי הבדיקה העלו כי במרבית התיקים שנבדקו לא פעלו חוקרי המשטרה כדי לאסוף את המידע שנאגר באמצעים טכנולוגיים. נמצא כי ב-110 (כ-74%) מתיקי החקירה שנבדקו לא נסרקו זירת העבירה וסביבתה לאיתור אמצעים טכנולוגיים; ב-13 תיקים (כ-9%) לא נשאל המתלונן בעת קבלת הודעתו אם נמצאו אמצעי מעקב טכנולוגיים בזירת העבירה ובסביבתה; ב-32 תיקים (כ-21%) דיווח המתלונן בהודעתו על קיומם של האמצעים הטכנולוגיים, אך המשטרה לא פעלה לאיסופם; בשישה תיקים (כ-4%) לא נבדקה ראיה דיגיטלית ויזואלית שהמציא המתלונן לחוקרי המשטרה.

5 לפי חוק המחשבים, תשנ"ה-1995: "מחשב" - מכשיר הפועל באמצעות תוכנה לביצוע עיבוד אריתמטי או לוגי של נתונים, וצידו ההיקפי, לרבות מערכת מחשבים, אך למעט מחשב עזר; "חומר מחשב" - תוכנה או מידע.

6 לדוגמה: ע"פ 7679/14 **עדנאן זאהרה נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגר ממוחשב, 15.8.16); ע"פ 2247/10 **שלום ימיני נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגר ממוחשב, 12.1.11); ע"פ 8416 **מדינת ישראל נ' מחמוד חרבוש** (פורסם במאגר ממוחשב, 9.6.10).

יוצא אפוא שסגירת התיקים בעילת על"ן שנמצאו בבדיקת משרד מבקר המדינה, נעשתה ללא מיצוי יכולת המשטרה לאתר ראיות דיגיטליות מאמצעים טכנולוגיים, על אף שבחלק מהמקרים אמצעים אלו היו קיימים ואולי ניתן היה להסתייע בהם לאיתורו ולזיהויו של העבריין.

בתשובתה מסרה המשטרה כי בבדיקת ראיות דיגיטליות ויזואליות מאמצעי מיגון טכנולוגיים היא פעולת חקירה מתבקשת והיחידות מונחות לנהוג כך. הנושא נבדק בבקורות שהיא מקיימת ביחידותיה כדי לוודא שמתבצע מיצוי חקירתי. מודל הרצף החקירתי קובע מתכונות לטיפול בעבירות שתחייב בחינה ומיצוי של החקירה בכלל המערכים. חלק בלתי נפרד ממנו הוא בבדיקת אמצעים טכנולוגיים ויזואליים. הקמת מערך של שוטרים מוסמכים כמעט בכלל תחנות המשטרה בארץ יש בה משום קפיצת דרך ממשית בכל הקשור לאיסוף ולטיוב ראיות דיגיטליות/טכנולוגיות בזירות עבירה. בכלל - ההנגשה של אמצעים שלא היו קיימים בעבר ביחידות החקירה בתחנות הרחיבה לאין ערוך את אפשרויות המעקב והבילוש, והובילה לפיענוח של תיקי פשיעה חמורים, להגשת כתבי אישום ולמעצר חשודים עד תום ההליכים. עם זאת, יצוין כי בהיקף של כ-50,000 עבירות פע"ר בשנה וכ-144,000 עבירות רכוש, לא ניתן לסרוק כל זירה, בהתחשב במשימות הרבות ובכוח האדם המוגבל הקיים לצורך הטיפול בכלל העבירות. כתוצאה מזה ייתכנו מצבים שבהם זירה לא נסרקה, וזאת בהתאם לנסיבות האירוע ולתעדוף המשימות באותו זמן נתון על ידי גורמי הפיקוד בתחנות.

על המשטרה למצות עד תום את יכולתה הטכנולוגית כדי לצמצם את מספר תיקי החקירה של תיקי עבירות הרכוש הנסגרים בעילה של על"ן.

נתוני תקשורת: חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), תשס"ח-2007 מסדיר את סמכותו של בית משפט להתיר בצו להעביר למשטרה נתוני תקשורת ממאגר מידע של בעל רישיון בזק⁷. זאת - כדי להציל חיי אדם; לגלות עבירות, לחקור או למנוע אותן; לגלות עבריינים ולהעמידם לדין; לחלט רכוש על פי דין. בכלל זה נתונים על איכון של ציוד הקצה, כמו טלפון סלולרי המחובר לרשת של בעל הרישיון, נתונים על זהות המנוי ופרטיו, נתונים מזהים של ציוד הקצה ועל ההתקשויות שבוצעו באמצעותו - מיקום המכשיר בנקודת זמן ועוד.

בהכרעת הדין מתחשב בית המשפט בראיה המתבססת על חקירת נתוני התקשורת של המשטרה⁸.

7 כהגדרת "בעל רישיון" בסעיף 1 לחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982, לרבות מי שפועל מכוח היתר כללי לפי חוק התקשורת ומי שקיבל רישיון לפי פקודת הטלגרף האלחוטי [נוסח חדש], התשל"ב-1972, למעט בעל רישיון לשידורים כהגדרתו בסעיף האמור.

8 לדוגמה: ע"פ 7679/14 **עדנאן זהארה נ' מדינת ישראל** (פורסם במאגר ממוחשב, 15.8.16); תפ"ח 51122-01-03 **מדינת ישראל נ' גבי קורסונסקי** (פורסם במאגר ממוחשב, 26.10.17).

על המשטרה למצות
כמה שיותר את
סמכותה ולהשתמש
בכל האמצעים
הטכנולוגיים
שברשותה כדי למצות
את החקירה בתיקים
שבהם נגנב טלפון
סלולרי ולהחזירו
לבעליו

הבדיקה העלתה כי בכל 22 התיקים שנבדקו שבהם נגנב טלפון סלולרי סגרו חוקרי המשטרה את תיקי החקירה בעילת על"ן, בלי שפעלו לקבל נתוני תקשורת כדי לנסות לאתר ולהשיג ראיות נגד העבריינין.

בתשובתה מסרה המשטרה כי במהלך השנים האחרונות היא עושה רבות להטמעת האפשרויות העומדות לרשותה מתוקף סמכויותיה על פי דין, לקבלת נתוני תקשורת לצורך סיכול, מניעה וחקירת עבירות מסוג עוון ופשע. היא הכינה תוכניות עבודה מערכתיות סדורות, לרבות היבטי פריסת כוח אדם ייעודי מתאים עד רמת התחנה ומיצוי מידע תקשורתי במקרים המתאימים ובהתאם לתעודף המשימות על ידי המפקדים בשטח ולמגבלות הכוח המשטרתי. לצד המקרים של סגירת תיקים שצוינו בביקורת, יש לציין לחיוב את אירועי הפע"ר הרבים במחוזות השונים שבהם נעשה שימוש מושכל בנתוני תקשורת בשילוב כוח אופרטיבי למיצוי חקירה ולהבאת עבריינים רבים לדין.

השימוש בנתוני תקשורת בחקירות של עבירות רכוש שבהן מעורב טלפון סלולרי, יכול להביא לידי פריצת דרך בחקירה. נוכח הקושי של המשטרה לאתר עברייני רכוש - על המשטרה למצות עד כמה שיותר את סמכותה ולהשתמש בכל האמצעים הטכנולוגיים שברשותה למצות את החקירה בתיקים שבהם נגנב טלפון סלולרי ולהחזירו לבעליו. כאמור בין השנים 2015 - 2017 דווח על כ-45 אלף טלפונים סלולריים שנגנבו שהם 9% מכלל פריטי הרכוש שדווח עליהם כגנובים בשנים אלה.

גניבת כרטיסי חיוב

המדינה מעודדת תשלום וביצוע עסקאות באמצעי תשלום מתקדמים⁹. כרטיס חיוב הוא אמצעי חליפי לשימוש במזומן לביצוע תשלומים ועסקאות, באמצעותו ניתן להתחקות אחר מבצע העסקאות והתשלומים. נוהל אח"מ לטיפול בעבירות על חוק כרטיסי חיוב¹⁰, מנחה את יחידות המשטרה בנוגע לדרכי החקירה הכרוכות בשימוש בכרטיסי חיוב¹¹. למשל כאשר המתלונן על גניבה הוא מי שהכרטיס הונפק לשימוש - במקרה זה על המשטרה לדווח לחברת כרטיסי האשראי על הגניבה ולבדוק אם נעשה שימוש בכרטיס לביצוע רכישות, משיכות מזומנים או קבלת טובות הנאה אחרות לאחר שנגנב. כמו כן על החוקרים לבקש מחברת כרטיסי האשראי לדווח להם על שימוש עתידי בכרטיס. כאשר נמצא כי נעשה שימוש בכרטיס יש לגבות עדות נוספת מחברת כרטיסי האשראי.

9 עידוד השימוש באמצעי תשלום מתקדמים מוסדר בחוק לצמצום השימוש במזומן, תשע"ח-2018 שנועד להביא לצמצום הכלכלה השחורה בישראל ולהיאבק בפשיעה ובהלבנת ההון.

10 חוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו-1986.

11 כרטיס אשראי המיועד לרכישת נכסים ללא תשלום מידי של התמורה וכרטיס בנק המיועד למשיכת כסף ממכשירי בנק ממוכנים ולרכישת נכסים בדרך של חיוב חשבון הלקוח בתאגיד בנקאי וזיכוי חשבוננו של הספק.

המידע על שימוש בכרטיס לאחר שנגנב יכול לקדם את החקירה ולהביא את החוקרים לתובנות שבעקבותיהן יוכלו לפעול להשגת ראיות נוספות בתיק כדי לאתר את העבריין.

כאמור, מנתוני המשטרה עולה כי בשנים 2015 - 2017 דווח למשטרה על גניבת כ-20 אלף כרטיסי אשראי. גניבת הכרטיסים נעשית תוך כדי גניבת ארנקים, תיקים, כלי רכב או פריט אחר.

בדיקת משרד מבקר המדינה כללה 18 תיקי חקירה שבהם דווח על גניבת כרטיס אשראי. נמצא כי למעט תיק חקירה בודד, בכל יתר התיקים לא גבתה המשטרה מהמתלונן את פרטי הכרטיס, כך שלא ניתן היה לבדוק אם נעשה בו שימוש, ולסייע בכך לאיתור העבריין ולחקירתו.

הבדיקה העלתה שבתיק החקירה שבה נשאל המתלונן על פרטי כרטיס האשראי, הוא נשלח על ידי חוקרי המשטרה לחברת כרטיס האשראי מספר פעמים להמציא בעצמו דוחות על השימוש בכרטיס. החקירה נסגרה לבסוף בעילת על"ן, לאחר שהאזרח הפסיק להמציא מסמכים למשטרה. חוקר המשטרה לא פעל בעצמו ולא הפעיל את סמכותו כדי להשיג את המידע הדרוש לחקירה מחברת כרטיס האשראי.

המידע על השימוש בכרטיס לאחר גניבתו יכול לקדם את החקירה ולהביא לידי לכידת העבריין ולשפר בכך את ההרתעה בתחום זה. לנוכח ההיקף הגדול של הגניבות על המשטרה להקפיד לתעד את פרטי כרטיסי האשראי ולהפעיל את סמכותה לקבל מידע מחברות האשראי על השימוש בכרטיסים הגנובים. שיפור האכיפה בתחום זה יסייע למימוש מדיניות הממשלה להגברת השימוש באמצעי תשלום מתקדמים ולא בכסף מזומן.

בתשובתה מסרה המשטרה למשרד מבקר המדינה כי מוגשות אלפי תלונות על שימוש שלא כדין בכרטיס אשראי ועל הונאות בתחום זה. לאחרונה אוחדו חלק מיחידות חקירת ההונאה עם יחידות חקירה מרכזיות, כדי לאפשר להן לפעול נגד עבריינים בתחום ההונאה. הדבר יאפשר להם להתמקד בעבריינים מועדים ולמצות עמם את הדין. לאור ממצאי הביקורת תיערך בקרה בנושא והתיקים שנבדקו בביקורת יועברו לבחינה של הגורמים הרלוונטיים.

איסוף ומיצוי של ראיות פורנזיות

חוקרי הזיהוי הפלילי באח"ם (להלן - מז"פ) המוצבים במחוזות המשטרה מתחקים אחר זירת העבירה וסביבתה הקרובה כדי לאתר, לתעד, להעתיק ולדגום עקבות שנותרו בהן: מוצגים ממקור ביולוגי; טביעות אצבע; עקבות נעלים וכיו"ב. מוצגים אלה נשלחים לבדיקה במעבדות מז"פ כדי לבחון ולקבוע באמצעות שיטות מדעיות וטכנולוגיות אם ניתן להשתמש בהם כראיות נגד החשודים. הראיות המושגות באמצעות שיטות אלו משמשות נדבך מרכזי לביסוס תיקי חקירה משטרתיים ולכתבי אישום המוגשים לבתי המשפט.

נמצא כי המשטרה אינה ממצה את כל שלבי החקירה הפורמלית לפני שהיא סוגרת תיקי חקירת עבירות רכוש בעילת על"ן. בבדיקת משרד מבקר המדינה נמצא שב-14 תיקי חקירה ובכללן תיקי חקירת עבירות פע"ר, לא בדקו חוקרי מז"פ זירות של עבירות רכוש שבהן ניתן היה לצפות שהעבריינים השאירו אחריהם עקבות, להלן דוגמאות.

בתיק חקירה בגין גניבת כספים בידי עובד מכספת בבית עסק, לא נשלח לזירה חוקר מז"פ כדי לאתר עקבות של טביעת אצבע ודנ"א וכד'; בתיק חקירה אחר לא נבדק רכב גנוב שנמצא; בתיק חקירה בגין גניבת נגרר מחניון סגור, לא נבדקה הזירה אף שהושארו בה מנעולים שנפרצו וקצין החקירות קבע שיש לבדוק אותה; בתיק חקירה בגין התפרצות לבית מגורים, לא נבדקה זירת ההתפרצות אף שחוקר מז"פ זומן לזירה על ידי סייר המשטרה; בתיק חקירה של ניסיון לגנוב מצלמות ממוסד ציבורי שבו תועדו חשודים לא מזוהים, לא נערכו בדיקות דנ"א וטביעות אצבע בזירה.

בתשובתה מסרה המשטרה למבקר המדינה כי כ-42% מכלל התיקים שפתחה בשנת 2017 הם בגין עבירות רכוש. סל עבירות הרכוש הוא נרחב ומגוון, החל מהחזקת נכס החשוד כגנוב וכלה בהתפרצויות לכלי רכב ולבתי מגורים. בעבירות רכוש, שלא כמו בעבירות הפע"ר, חקירה פורמלית של הזירה אינה תמיד רלבנטית נוכח טיבן ודרכי חשיפתן של העבירות. לפיכך, חוקרי הזירה מגיעים בהתאם לנסיבות האירוע, לתיעדוף המשימות על ידי המפקדים בשטח ולמגבלות כוח האדם.

בשנת 2017 העיר מבקר המדינה למשטרה¹² על רמת העדיפות הנמוכה שמייחסת המשטרה לבדיקת מוצגים שניטלו בזירות של עבירות רכוש במעבדת דנ"א. בשל כך נבדק רק חלק מכלל המוצגים שנאספו בזירות אלו והדגימות שנלקחו מהם. המבקר אף התריע על כך שאם לא ייבדקו המוצגים והדגימות שנאספו בזירות העבירה האמורות - יפחתו הסיכויים לגילוי העבריינים וירדו לטמיון המשאבים שהשקיעו יחידות החקירה.

בבדיקה נמצאו שמונה תיקים שבהם איתר חוקר מז"פ מוצגים פורמליים בזירה, אך הם או דגימות שנלקחו מהם - לא נשלחו לבדיקת מעבדות מז"פ.

להלן מספר דוגמאות:

1. בתיק חקירה בגין התפרצות לבית מגורים, נטל חוקר מז"פ מהזירה דגימה של טביעת אצבע שלא נמצאה לה התאמה במאגר המשטרה. למרות זאת לא נשלחה אותה דגימה לבדיקת מעבדה;
2. בתיק חקירה בגין התפרצות לבית מגורים נמצאו בזירה מספרי מתכת שבהם השתמש הפורץ, אך המשטרה לא נטלה מהם דגימת דנ"א;

במצב הקיים המשטרה אינה יכולה לתת מענה לכל הבדיקות הפורנזיות הנדרשות בתיקי החקירה

3. בתיק חקירה אחר נמצא ברכב גנוב שננטש כובע גרב. הכובע לא נשלח לבדיקת מז"פ;

4. בתיק חקירה של אירוע משולב של פריצה לבית מגורים וגניבת רכב נמצא מכשיר חיתוך שלא נשלח לבדיקת דנ"א. לאחר כארבעה חודשים אותר הרכב כשהוא נטוש ופרוץ וטביעת אצבע שנמצאה בו תאמה לטביעת אצבע של אדם שנמצא במאגר המשטרה. המשטרה לא שלחה את מכשיר החיתוך מזירת ההתפרצות לבדיקת דנ"א כדי להשוות אותו לדנ"א של אותו אדם. התאמה כזו הייתה יכולה להוביל להגשת כתב אישום הן בתיק ההתפרצות לדירה והן בתיק גניבת הרכב.

בתשובתה מסרה המשטרה כי החל באוגוסט 2017, כל מחוז מתעדף את תיקי החקירה שיש לערוך בהם בדיקות דנ"א בהתאם לדחיפות התיק ולפוטנציאל למציאת ראיה פורנזית. כיום קיים פער בין המשאבים העומדים לרשות מערך הדנ"א במז"פ לעומת המענה הנדרש בבדיקות דנ"א. כמו כן היא בוחנת את האפשרות להוסיף בשנת 2019 ארבעה תקנים של כוח אדם לתגבור מערך הדנ"א.

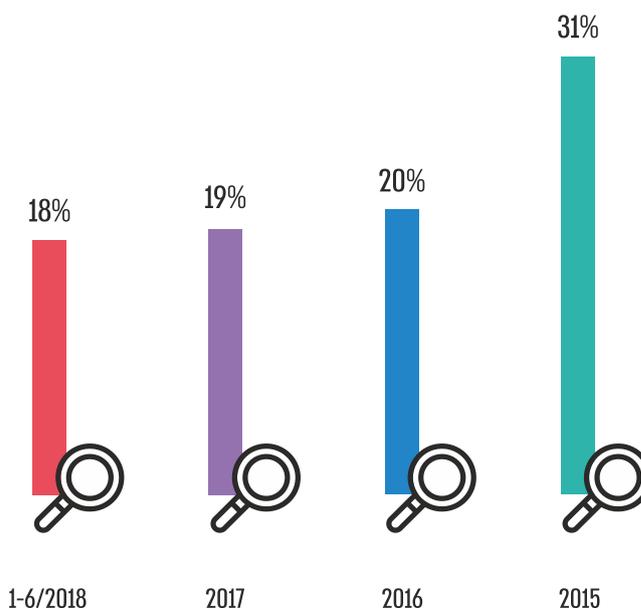
במצב הקיים המשטרה אינה יכולה לתת מענה לכל הבדיקות הפורנזיות הנדרשות בתיקי החקירה. לכן יש חשיבות לכך שבמקרים שבהם חוקרי מז"פ מצאו ממצאים פורנזיים, הם ישלחו למעבדות מז"פ לבדיקה. המענה לצורך בהרחבת היכולת של המשטרה בתחום הפורנזי מחייב גם בחינה מעמיקה במישור של הקצאת המשאבים, שהרי מדובר בנדבך חקירתי מרכזי שמשפיע באופן ישיר על יכולתה של המשטרה לאתר מבצעי עבירה ולהעמידם לדין.

מידע מודיעיני בתיקי רכוש

מערך המודיעין במשטרה ממלא תפקיד מרכזי בחשיפה של פעילות פלילית וביטחונית, בסיכולה ובהשגת ראיות בדרכים שונות. תהליך זה מתבצע בדרך של איסוף ידיעות וחומר מודיעיני, אגירתו, הערכתו והפצתו כבסיס לתכנון של פעילות המשטרה והכוונתה. הפעילות המבצעית של מגזר המודיעין באה לידי ביטוי, בין היתר, בהפעלת סוכני משטרה סמויים ובהפעלת עוקבים ובלשים בכל הארץ במטרה להביא לחשיפתם של עבריינים ועבירות.

להלן בתרשים מספר 8 שיעור הידיעות המודיעיניות הקשורות בעבירות רכוש מכלל הידיעות המודיעיניות משנת 2015 עד יוני 2018.

תרשים 8: שיעור הידיעות המודיעיניות הקשורות בעבירות רכוש מכלל הידיעות המודיעיניות משנת 2015 עד יוני 2018

על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה

לפי נתוני המשטרה לשנים 2015 - 2017, יותר מ-40% מכלל תיקי החקירה המשטרית היו תיקי חקירות של עבירות רכוש, ואילו שיעור הידיעות המודיעיניות הקשורות בעבירות אלו היה בממוצע כ-23% בלבד. עוד עולה כי בתקופה הנבדקת הייתה ירידה שנתית של כ-40% בשיעור ידיעות המודיעין הקשורות בעבירות רכוש, ובחציון הראשון של שנת 2018 הוא עמד על כ-18%.

בתשובתה מסרה המשטרה כי בשנים האחרונות היא שמה דגש על הנושא של איכות המידע המודיעיני. מספרן של הידיעות הקשורות בעבירות רכוש אינה מצביעה על איכות העבודה שנעשית. כך למשל, בתיקי חקירה רבים בתחום נפתחים מספר תיקים בעבור חשוד אחד בגין מעורבותו במספר רב של אירועים ולכן ידיעה בודדת עשויה להוביל לפרשה שכוללת מספר רב של תיקים. מערך החקירות והמודיעין פועל כל העת למקסום ולשיפור של יכולותיו, וכאמור - בימים אלו מתבצעת במחלקת מחקר מודיעין עבודת מטה בנושא הגדרת יעדים בעבירות רכוש ברמה הארצית.

הגברת האיסוף של
דיעות וחומר מודיעיני
לצמצם את מספר
תיקי החקירה של
עבירות הרכוש
שנסגרים בעילת
עבריין לא נודע

משרד מבקר המדינה מעיר למשטרה כי הגברת האיסוף של דיעות וחומר מודיעיני תסייע לה לצמצם את מספר תיקי החקירות של עבירות הרכוש שנסגרים בעילת על"ן. לפיכך על המשטרה לבחון את הדרכים שיאפשרו לה להגדיל את היקף החשיפה המודיעינית הקשורה לעבירות הרכוש, כדי לשפר את סיכוייה למצות את החקירה ולהביא את העבריינים לדין.

מערך הסיור באירועי עבירות רכוש

כאמור, אזרחים נפגעי עבירות רכוש לסוגיהן פונים למוקד החירום של המשטרה כדי לדווח על עבירה ולעיתים אף מבקשים סיוע מצד המשטרה. המוקד מזניק ניידת בהתאם לתלונת האזרח ולחומרת האירוע. נוהל הפעלת הסיור של המשטרה מסדיר את סיווג את האירועים לפי חומרתם לארבע קבוצות: (1) אירועי קיצון - אירוע שבו קיימת סכנת חיים או נדרשת הצלת חיים; אירוע שבו מתרחשת פשיעה חמורה או כל אירוע בעל חשיבות או רגישות גבוהה; (2) אירוע דחוף - אירוע שבו מתקיימת פגיעה קלה בנפש או ברכוש; אירוע שבו עולה צורך להפריך חשד להתרחשות עבירה ואירוע שבו נמצאים חשודים או עדים בזירה, או כל אירוע שבו קיים חשש להסלמה; (3) אירוע רגיל - אירוע שבו תגובה מאוחרת לא תעצים את הנזק; אירוע שבו נדרש סיוע לגורמים בעלי יכולת בסיסית ל"הקפאת מצב", או כל אירוע פלילי ללא חשודים או עדים במקום; (4) אירוע ללא זמן תגובה - זיהוי עצמי של הניידת בשטח. על אודות האירוע מודיעה למוקד הניידת שכבר נמצאת במקום, מדווחת ומטפלת. אירועים במדרג זה יכולים להיות בעלי אופי רגיל, דחוף או קיצון.

המשטרה קבעה ליחידות הסיור זמן ההגעה מרבי לזירת אירועים בהתאם לחומרתם ובכלל זה אירועים הקשורים בעבירות רכוש. להלן בלוח 1 זמן ההגעה המרבי בשטח עירוני שנקבע לאירועים הקשורים בעבירות רכוש.

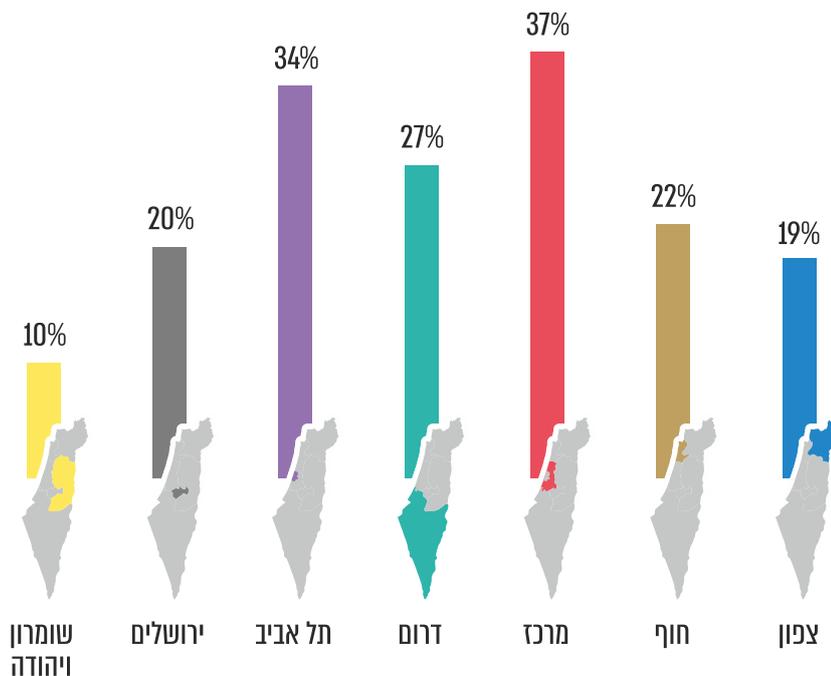
לוח 1: זמן ההגעה המרבי בשטח עירוני לאירועים הקשורים בעבירות רכוש.

קבוצת אירוע	זמן הגעה מרבי	אירוע הקשור בעבירת רכוש
קיצון	10 דקות	פריצה המתבצעת בזמן ההודעה שוד, ניסיון לשוד, שוד מזויין וביזה המתרחשים בזמן ההודעה
דחוף	15 דקות	ניסיון גניבת רכב בזמן ההודעה הסגת גבול לדירה ולמבנה רכב החשוד כגנוב חשוד בגניבה כייסות חטיפת תיק או חפץ גרימת נזק
רגיל	30 דקות	התפרצות למבנה התפרצות לרכב פלישה לדירה ולמקום ציבורי גניבה, כייסות

על פי נתוני משטרת ישראל בעיבוד משרד מבקר המדינה

מנתוני המשטרה עולה כי בשנים 2016 - 2017 נקראו סיירי המשטרה לכ-270 אלף אירועים הקשורים לעבירות רכוש. נמצא כי בכ-76 אלף אירועים (28%) לא הגיעו הסיירים לזירות במשך זמן ההגעה המרבי שקבע פיקוד המשטרה. להלן בתרשים 9 שיעור האיחור בהגעת המשטרה לאירועי רכוש בשנים 2016 - 2017, לפי מחוזות.

תרשים 9: האיחור בהגעת המשטרה לאירועי רכוש בשנים 2016 - 2017 (לפי מחוזות)

על פי נתוני המשטרה בעיבוד משרד מבקר המדינה.

בשנים 2016 ו-2017 איחורו סיירי המשטרה להגיע לכ-28% בממוצע מהאירועים הקשורים לעבירות רכוש. שיעור האיחור הניכר ביותר הוא במחוזות מרכז ותל אביב. איחור בהגעה לזירה עלול להביא לידי פגיעה בקורבן העבירה או בסיכויים ללכידת העבריין.

בתשובתה מסרה המשטרה למשרד מבקר המדינה כי זמן ההגעה הוא פונקציה של גודל הכוח העומד לרשותה, וכי התקציב שהמדינה מקצה לה אינו מאפשר לה לקיים כוח משטרת מספק, ובשל מספרם של אזורי הסיוע במחוז ת"א אין ביכולתה לתת מענה אופטימלי לאירועי תגובה המתקבלים ממוקד 100. המשטרה מקיימת באמצעים העומדים לרשותה תיעודף קבוע להגעה לאירועים בהתאם לחומרתם. נושא האיחור לאירועים מבוקר ומפוקח באופן תדיר על ידי מחלקת סיוע באגף השיטור. בשנת 2018 חלה ירידה בכמות האיחורים לאירועי עבירות רכוש בכלל מחוזות משטרת ישראל. לדוגמה - מחוז מרכז (ירידה מ-37% ל-20%) ומחוז תל אביב (ירידה מ-34% ל-33%). מחוז מרכז מודד את נושא איחורי הניידות במסגרת דוח מצוינות חודשי, ואת "שרשרת" הטיפול באירועים במחוז משלב קבלת ההודעה דרך השיגור ועד הגעת הניידות, מקבלת תיעודף המתבטא בשמירת קשר עם המודיע והכוונת הניידות לזירה. המשטרה הוסיפה

 אגף חקירות ומודיעין
 לא קיים דיון מעמיק
 בהמלצותיה של
 מחלקת מחקר
 מודיעין, שיישומן
 מצריך שיתוף פעולה
 עם גורמי חוץ, והיה
 עשוי לסייע לאגף?
 לצמצם את אירועי
 עבריינות הרכוש

למערך הסיור אופנועים וקטנועים המאפשרים הגעה מהירה יותר לאירועים, והם משמשים את כלל כוחותיה הפועלים בשטח. מערכי השיטור גדלו. הוקמו 61 יחידות שיטור עירוני ו- 58 יחידות סיור רגלי שיאפשרו ליחידות הסיור הקלאסי לתת מענה מהיר ויעיל יותר לאירועים.

משרד מבקר המדינה מעיר למשטרה כי הגעה במועד לאירוע עשויה להגביר את הסיכוי ללכידת העבריין, להגדיל את שביעות הרצון מצד נפגעי העבירה ולהגביר את אמון הציבור בה. עליה להמשיך ולפעול כדי להביא לידי כך שסיירי המשטרה יגיעו לאירועים בתוך זמן ההגעה המרבי שקבעה.

המלצות מחלקת המחקר

מחלקת מחקר מודיעין באח"ם (להלן - המחלקה) עוסקת בהערכה של תופעות ומגמות בתחום עבירות הרכוש במדינה. המחלקה מציגה לפני פיקוד אח"ם והמשטרה סקירות הכוללות המלצות אופרטיביות על פעולות שיש בהן כדי לצמצם את הפשיעה, למנוע מהעבריינים מלבצע את זממם או להגביל את יכולתם לעשות זאת, ולהקל על המשטרה בלכידת עבריינים.

להלן מספר דוגמאות להמלצות אופרטיביות שהפיצה המחלקה: בינואר 2018 המלצה להסדיר עם משרד הכלכלה והתעשייה כי אחזקת אמצעים שניתן להשתמש בהם לביצוע עבירת רכוש תוסדר בחוק. באוגוסט 2017 המליצה המחלקה לשקול הצבת אמצעי מיגון ואיתור במקומות ריכוז גדולים של רכוש. באפריל 2016 ובאוקטובר 2017 המליצה לקדם פתרונות יעילים בהיבט הטכנולוגי-אבטחתי.

נמצא כי אח"ם לא קיים דיון מעמיק בהמלצותיה של המחלקה שיישומן מצריך שיתוף פעולה עם גורמי חוץ, שהיה עשוי לסייע לו לצמצם את אירועי עבריינות הרכוש.

בתשובתה מסרה המשטרה כי מחלקת המחקר בחטיבת המודיעין מפרסמת מסמכים באופן רציף ובהם מועלות תובנות והמלצות. המלצות אלו נבחנות על ידי גורמי הפיקוד, ומרביתן מתקבלות ומופצות למימוש וליישום במחוזות, במרחבים ובתחנות. נוסף על כך מתקיימים דיונים עיתיים בנושא פשיעה בראשות ראש אח"ם ובהם מועלים ממצאי הסקירות המפורטות בהערה זו. בתשובתה מינואר 2019 הוסיפה המשטרה כי התקבלו מרבית המלצות של מחלקת המחקר והן כבר מיושמות. ההמלצות שיישומן מצריך שיתוף פעולה עם גורמים מחוץ למשטרה כגון: חקיקה, פנייה למשרדי הממשלה השונים ועוד, הן המלצות מורכבות יותר ליישום משום שהן בעלות השלכות רחבות. אשר על כן ההחלטה אם לקבלן נקבעת במסגרת התייעודף של המשימות השונות.

ואולם, המשטרה לא המציאה לביקורת מסמכים המאשרים ומבססים את האמור בתשובותיה למרות דרישות חוזרות ונשנות של משרד מבקר המדינה. לפיכך על המשטרה לבחון את ההמלצות שהעלתה המחלקה בסקירות ואת יישומן. כמו כן עליה לתעד את תהליך הדיון וקבלת ההחלטות כדי שניתן יהיה לעקוב ולפקח על אופן מימוש ההחלטות וההמלצות.

סיכום

עבריינות רכוש היא אחד הגורמים העיקריים לפגיעה בביטחון האישי. ממצאי הביקורת מעלים כי המשטרה אינה נותנת מענה הולם לטיפול בעבירות אלה ואינה מצליחה ליצור הרתעה כלפי העבריינים. כשליש מתיקי החקירות של עבירות הרכוש שמנהלת המשטרה נסגרים בתוך יום או יומיים ממועד הגשת התלונה בעילת עבריין לא נדע, והסיכוי שעבריין רכוש ייתפס בידי המשטרה ויוגש נגדו כתב אישום הוא נמוך. רבים מהאזרחים נפגעי עבירות הרכוש אינם מדווחים למשטרה, בין היתר בשל חוסר האמון שלהם ביכולתה לטפל בתלונתם.

תפקידה של המשטרה הוא לעסוק במניעת עבירות ובפענוחן ובתפיסת עבריינים והבאתם לדין. לפיכך נודעת חשיבות למיצויים של כל אמצעי החקירה העומדים לרשותה. דוח זה מצביע על כך שיכולתה של המשטרה לפענח עבירות רכוש מוגבלת וכי היא אינה ממצה את כל הכלים העומדים לרשותה.

תחושת הביטחון האישי מושתתת במידה רבה על האופן שבו תופסים האזרחים את היכולת של המשטרה ורשויות המדינה לאכוף את החוק. המשטרה בתיאום עם המשרד לבט"פ נדרשת לבצע בחינה מערכתית של דרך הטיפול בעבירות רכוש, לגבש מתווה פעולה סדור וליישם אותו, כדי שביאי לידי שיפור ההרתעה והאכיפה ולהגברת אמון הציבור ביכולתה לטפל בעבירות אלה.